

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. Вождовете на Костурско — Спиро Василевъ.
2. Кукушкият боеве и разорението на кукушкия български край презъ 1913 година — Вл. Кармановъ.
3. Български гимнастически дружества „Юнак“ въ Македония — К. Хр.
4. Майка, Одродени, Чичко ми — Коло Недѣлковски.
5. Илинденъ — 2 августъ 1903 г. — Л. Т.
6. Името на нашия университетъ — К. Хр.
7. Виница — Хр. Настевъ.
8. Благой Димитровъ — К. Хр.
9. Учителътъ — Димитъръ Талевъ.
10. Положението.

Sommaire:

1. Les chefs de Kostour — par Spiro Vasilieff.
2. La destruction de la ville de Koukouche et son arondissement apres les batailles de la 1913 — par Vl. Karmanoff.
3. Les sociétés bulgares gymnastiques „Unak“ en Macedoine — par C. Chr.
4. Poésies en patois macedonien — par K. Nedelcovsky.
5. Ilinden — par L. T.
6. Le nom de notre université — par C. Chr.
7. Vinitza — par Chr. Nasteff.
8. Blagoï Dimitroff — par C. Chr.
9. L'instituteur — par D. Taleff.
10. La situation.

ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
СОФИЯ

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. юний	Годината на събитието
1	19	При с. Градоборъ (Солунско) бѣ убитъ А. Градоборлията, макед. войвода	1903
2	20	20-ти пѣх. Доростолски полкъ следъ атака завладѣ kota 204 при Дойранъ	1917
3	21	При с. Журче (Д. Хисаръ—Битолско) падна убитъ войв. Блаже Биринчето	1911
4	22	Рускиятъ войски плѣнниха тур. генералъ Хасанъ-паша въ гр. Никополъ	1877
5	23	Градовете Габрово и Дупница се отказаха отъ гръцката патриаршия	1860
6	24	Ловчан. митрополитъ Иосифъ, избранъ за Екзархъ, пристигна въ Цариградъ	1877
7	25	Хилендарския манастиръ въ Св. Гора мина въ сръбски рѣце	1900
8	26	Почина великиятъ български царъ Симеонъ	927
9	27	16-ти Ловчански полкъ пристигна въ Сѣръ	1913
10	28	Свиждането на англ. кралъ Едуардъ VII и руския импер. Николай II въ Ревалъ	1908
11	29	Карлово се отметна отъ гръцката патриаршия	1860
12	30	Въ Браила започна да излиза в-къ „Българ. пчела“, редакт. отъ Хр. Ваклидовъ	1863
13	31	Подписанъ бѣше Берлинския договоръ	1878
14	1	Султанъ Абдулъ Меджидъ издаде бератъ на Иосифъ Соколски за униятски архиепископъ на българитъ	1861
15	2	При с. Песодеръ, (Леринско) В. Чекаларовъ води сражение съ тур. аскеръ	1903
16	3	Възстаницитъ отъ Ломско бѣха разбити при с. Хасанова-махала	1849
17	4	Гр. Скопие избра за свой архиерей Доситей	1872
18	5	Сражение на Ив. Карасулията при в. Падалище (Енидже Вардаръ)	1903
19	6	Архиепископъ Иосифъ Соколски се отказа отъ унията и избѣга въ Русия	1861
20	7	Въ София почина Бѣлг. екзархъ Иосифъ I	1915
21	8	Цариград. българи представиха проектъ отъ 8 точки за разрешаване църк. въпросъ	1861
22	9	Въ Солунъ се отвори български параклисъ „Св. Св. Кир. и Методий“	1873
23	10	Англ. в-къ „Дейли Нюзъ“ даде първитъ сведения за турски звѣрства въ Батакъ	1876
24	11	Българскиятъ войски заеха гр. Княжевецъ (Сърбия)	1913
25	12	Разкри се Конченската афера (с. Конче — Радовишко)	1898
26	13	Сражение на четата на Кръстьо Асѣновъ въ пл. Люлинъ (Кукушко)	1903
27	14	Ромѣния обяви война на България 1913 г. Знаменитата Косовска война	1389
28	15	Енверъ-бей трѣгна срещу България и завзе Одринско и частъ отъ Южна Тракия	1913
29	16	Избухна междусъюзнишката война между съюзницитъ и България	1913
30	17	Сражение на четата на Миланъ Дѣлчевъ при с. Неманци (Шипско)	1902

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie.

Вождоветъ на Костурско

По случай 35 г. отъ илинденското въстание Костурското братство въ София е издало ликовецъ на Лазаръ попъ Трайковъ, Мишо Николовъ, Василь Чекаларовъ, Манолъ Розовъ, и Пандо Кляшевъ съ текстъ: „увѣковечаване подвига на Костурското Горско Началство, което презъ Илинденското въстание въ Македония, 1903 г., води героично възстанало Костурско, въ продължение на три месеца низъ цѣлото Костурско, Прѣспа, Колоня Грамосъ, Чанища, Черна..., къмъ побѣди и вѣчна слава“.

Идеята на Кустурско братство заслужава похвала и подражание: макаръ и следъ 35 години, то идва да подчертае своята признателностъ къмъ водачитъ си свети герои, които водиха възстанало Костурско отъ победи къмъ победи!

Отъ Илинденското въстание Костурско излѣзна опожарено, оплячкосано, всѣко село бѣ дало по нѣколко убити, обезчестени моми и жени, но костурчани поне-соха всичко съ стоици-зъмъ, безъ никакво не-годувание по отношение на своитъ водачи. Нѣщо по-вече. Още не стихнало, още димѣха опожаренитъ селища, на следната пролѣтъ — 1904 год. Костурско продължи борбата съ още по-голѣма енергия и ожесточение вече на две страни — срещу турци и андартскитъ банди. Това бѣ Костурско!

По поводъ тази снимка на Костурското Братство, позволихъ си да пиша настоящето и да кажа по нѣколко само думи за всѣки единъ отъ петимата по-отдѣлно, като веднага отправямъ покана къмъ по-интелигентнитъ костурчани, да напишатъ биографията на тия голѣми за Костурско герои-революционери. Това трѣбва да направятъ живитъ тѣхни

другари! Що чакатъ? Кой трѣбва да ги кани? Нима не чувствуватъ тѣ дълга, който хлопа на съвестъта имъ?

Петимата тѣзи костурчани, герои, изпълнявайки заповѣдта на Главния Щабъ на въстанието, поведоха на борба за свобода или смъртъ всички мжже отъ Костурско, разполагащи съ оржие. Надъ 1200 души левентъ-юнаци на Илинденъ 1903 г. поеха балкана на открита борба съ петъ-вѣковния тиранинъ. Отъ 20 юлий до 14 августъ 1903 год. Костурско бѣ напълно подъ властъта на възстаналия робъ.

Следъ превземането на Клисуре и Невеска, следъ многото сражения низъ Корещата и Пополе, за да се освободи останалото безъ подслонъ население отъ жестокото преследване на настъпилия въ района врагъ, на 27 августъ въстаницитъ биватъ раздѣлени на два голѣми отряда и напускатъ костурско — единиятъ отрядъ съ Чекаларовъ и Пандо Кляшевъ поеха къмъ Костенарията — Коло-

нята-Грамосъ, а другиятъ отрядъ съ Попъ Трайковъ, Мишо Николовъ и Манолъ Розовъ поеха пжтя къмъ Нидже, Мориховско, Тиквешията, къмъ Вардара!... Всичко което Костурско даде на Илинденъ 1903 г., безъ съмнение се дължи преди всичко на духа на костурчанина; но не може да се отрече, че и авторитетътъ на водачитъ допринесе много: тѣ се ползуваха съ общата почитъ и уважение на населението.

Лазаръ п. Трайковъ е роденъ въ с. Дѣмбени презъ 1877 г. Посветенъ е въ организацията още като ученикъ въ Солунъ, презъ ваканцията на 1996 г. Заедно съ другаря си Кузо Стефовъ отъ с.

Мишо Николовъ, Василь Чекаларовъ, Лазаръ п. Трайковъ, Манолъ Розовъ, Пандо Кляшевъ

Загоричени, той кръстосва селата, посвещава народа въ тайните на Организацията и много тих, малко приказлив, умен и тактичен революционер, бѣ си спечелил име и симпатиите на цялото Костурско. Презъ есента на 1899 г. бидейки по агитация, той бива заловенъ отъ турски патрулъ къмъ с. Черешница, и сѣденъ и осѣденъ на 2 г. затворъ, излежава го въ Корча. Къмъ края на м. октомврий 1902 г., вече освободенъ отъ затвора, веднага се присъедини къмъ Гоце Дѣлчевъ, който по това време инспектираше Костурско. Презъ време на възстанието покойниятъ п. Трайковъ биде тежко раненъ въ сражението при с. Чанища—Мориховско. Тежко раненъ той биде пренесенъ въ родно Костурско, като се повѣри на родоотстъпника Коте да го лѣкува отъ тежка рана. Въмѣсто лѣкъ на раната му, Коте, когото покойния п. Трайковъ спаси отъ наказание отъ Организацията, по заповѣдь на грѣцкия въ Костуръ митрополитъ, отрѣза му главата и я изпраща на каймакамина въ Костуръ за нѣколко златни турски лири...! Така завърши своята революционна дейность Лазаръ п. Трайковъ, единъ отъ най-първитѣ костурски революционери, единъ отъ първитѣ агитатори.

Мишо Николовъ е роденъ въ с. Бобища презъ 1876 г. Той се яви въ революционно Костурско презъ 1899 г. бидейки назначенъ за учителъ въ Костуръ. Говорейки за Мишо, не мога да пропусна покойния Павелъ Христовъ отъ Битоля, тоже учителъ въ Костуръ отъ 1898 г. тъй като дейността имъ презъ годинитѣ 1899, 1900 и 1901 е тѣсно свързала двамата водачи, които първи създаватъ нелегална революционна чета въ костурско, и които организираха убийствата на голѣмитѣ золумджии-беговетѣ Нурединъ, Абединъ и Касъмъ. По тия убийства покойниятъ Павелъ Христовъ лежа въ Корча по-вече отъ две години. Покойниятъ Мишо Николовъ, като учителъ въ Костуръ въ постоянна връзка съ населението и като легаленъ началникъ на костурско, бѣ, единъ видъ, „комита каймакамъ“, за какъвто го смѣтаха и турцитѣ. И той като мнозина отъ по-виднитѣ хора на организацията не можа да избѣгне затвора. Въ корчанския затворъ покойниятъ Мишо Николовъ престоя около 9—10 м. Следъ възстанието и той като мнозина се прибра въ България, безъ обаче да престане да взима живо участие въ освободителнитѣ борби. Покойниятъ остави ценни спомени за революционно Костурско и Македония, издадени отъ Братството. Мишо Николовъ се помина въ Варна.

Василъ Чекаларовъ е роденъ въ с. Смърдешъ презъ 1874 г. Преди да се яви като нелегаленъ въ Костурско, той билъ изпратенъ отъ окръжния комитетъ съ мисия въ Гърция, да закупва орѣжие за Организацията. Тая си мисия покойния Чакъларовъ изпълнилъ съ голѣми резултати. Обаче следъ голѣмата предателска афера въ Костурско, позната подъ името „Ванчевата афера“ Чекаларовъ е единъ отъ нелегалнитѣ водачи на увеличилитѣ се чети. Дейността на покойния Чекаларовъ презъ 1901, 1902 и 1903 г. въ Костурско е толкова голѣма и ползотворна, че за това трѣбва да се говори въ спец. книга, и то отъ компетентни хора. Въ Костурско Чекаларовъ бѣше си създавалъ име на голѣмъ организаторъ и бѣ станалъ страшилище за всички ония, които не вървѣха по пѣтя начертанъ

отъ Организацията. Чекаларовъ се ползуваше съ голѣмо име и вънъ отъ Костурския районъ. Той бродѣше и низъ Прѣспа, Леринско, Кайлярско и пр. Презъ време на възстанието Чекаларовъ се прояви и като голѣмъ стратегъ. Той взе участие въ нападението на Клисура, въ който градъ влѣзе като победителъ, а сѣщо това бѣ и при превземането на Невеска. Чекаларовъ съ право носи името легендаренъ македонски войвода. Следъ възстанието, въ отговоръ на турски золуми въ Костурско, съ своя отрядъ нападнa арнаутската Колоня, кждето остави име на голѣмъ революционеръ. Следъ възстанието покойниятъ се прибра въ България, и презъ Балканската война съ голѣма чета отиде въ Костурско. Въ междустъюзническата война Чекаларовъ бѣ единствениятъ, който замина съ чета като авангардъ на българската армия, за да остави своята геройска глава на родината си, която така силно обичаше. Въ сражение съ грѣцката войска при с. Бѣлъ-каменъ въ политѣ на Вичъ, Чекаларовъ загина, за да живѣе вѣчно въ душитѣ на своя народъ, за който той умрѣ.

Манолъ Розовъ е роденъ презъ 1878 г. въ с. Бобища. Завършилъ битолската гимназия презъ 1900 г. Презъ 1899 г. съ Лазаръ п. Трайковъ извършватъ езекуцията върху двама наказани отъ Организацията люде. Въ началото на 1901 г. бива изпратенъ, ужъ като студентъ, въ Гърция за покупка на орѣжие; преминавайки, обаче, границата безъ паспортъ, бива заловенъ отъ властѣта, сѣденъ и осѣденъ на една и половина година затворъ, който излежава въ Корча. Освободенъ отъ затвора презъ м. октомври 1902 год., покойниятъ Манолъ веднага заема началническото мѣсто въ Организацията, като постѣпва въ четитѣ. Казахъ, че презъ време на възстанието той бѣ Горски началникъ и бѣ единъ отъ водачитѣ на отряда, който стигна да Вардара. Въ тоя походъ на отряда, въ сражението при с. Пожарско при Нидже планина, далечъ отъ родно костурско, Манолъ Розовъ падна убитъ и загина едвамъ 25 годишенъ. За всички, които лично го познавахъ, покойниятъ Манолъ минаваше за много нервенъ човѣкъ, но той не бѣ нито нервенъ, нито сприхавъ—той нищо друго не знаеше освенъ *дълото*, на което безаветно служи, и умрѣ като голѣмъ борецъ за *назависима Македония!*

Пандо Кляшевъ е най-младиятъ членъ на Горското началство и най-младиятъ вождъ на героичното Костурско. Той е роденъ презъ 1882 год. въ с. Смърдешъ. Завършилъ гимназията въ Битоля презъ 1900 г., презъ 1901 г. Пандо Кляшевъ е нелегаленъ и когато презъ сѣщата година Гоце Дѣлчевъ инспектира Костурско, 19 годишниятъ Пандо седи заедно съ Дѣлчева, съ Марко Лерински и съ по-възрастнитѣ си другари отъ Костурско и решава сѣдбата на Хамидова Турция. Кляшевъ броди низъ Костурско, Леринско, Преспата презъ годинитѣ 1901, 1902 и 1903 до края на възстанието. За нѣколко месеца Пандо Кляшевъ е на почивка въ България. Въ началото на 1904 г. се връща въ Македония и застава начело на Битолския окръженъ комитетъ, която длѣжност Пандо изпълнява съ голѣмо усърдие. Отъ 1904 до 1907 г. Пандо е най-голѣмиятъ човѣкъ-революционеръ на Костурско. Презъ 1907 г. при сражението при с. Дрѣно-

вени, Пандо загина въ борба за свободата на Македония на 25 годишна възраст!...

Покланяйки се предъ скъпата паметъ на голѣмитѣ водачи и герои на Костурско за голѣмитѣ дѣла, които създадоха за величието на Родината

ни, нека вѣрваме, че рано или късно ще се постигне целта за която тѣ умрѣха. — И тогава, спокойни, Костурчани ще изпълнятъ своя дългъ къмъ тия свои светци! Поклонѣ!

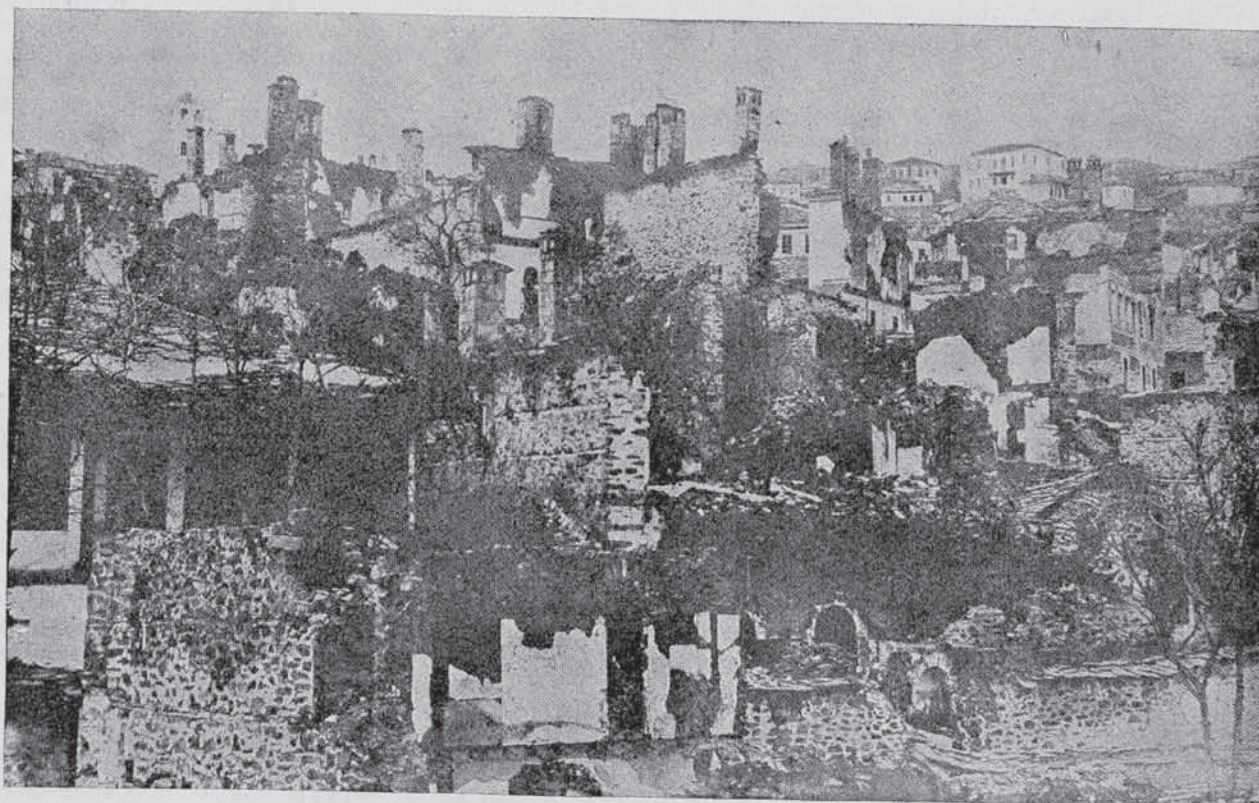
Спиро Василевъ

Кукушкитѣ боеве и разорението на кукушкия български край презъ 1913 година

На 4 юли т. г. се навършватъ 26 години отъ голѣмитѣ и кръвопролитни кукушки боеве, превземането на гр. Кукушъ отъ грѣцката войска, бѣгството на почти цѣлото българско население отъ гр. Кукушъ и околността му и опожаряването и разорението на гр. Кукушъ и повече отъ четиредесетъ села отъ красивия, плодороденъ и патриотиченъ кукушки български край.

Въ тия паметни боеве, които станаха на 19, 20 и 21 юни ст. ст. 1913 г., надви не храбростта

хотна бригада, или 2-ра бригада отъ 3-та Балканска дивизия, въ която влизаха храбритѣ 29 Ямболски и 32 Новоагорски полкове, и двата съ силно намаленъ (почти на половина) численъ съставъ, поради претърпенитѣ голѣми загуби презъ туку шо завършената война съ турцитѣ, две с. с. отдѣления лека полска артилерия, една с. с. планинска батарея, два допълняющи ескадрона и една полурота пионери, които броеха всички не повече отъ 5,000 души бойци.

Кукушъ опожаренъ презъ 1913 год.

на грѣцкия войникъ, а нѣколкократно по-голѣмата численостъ на грѣцката войска спрямо сражаващата се срещу ѝ българска войска.

Цѣли четири грѣцки дивизии, подпомогнати на третия день и отъ части отъ други три дивизии, снабдени съ многобройна и най-модерна лека и тежка полска артилерия, една конна бригада и др. спомагателни войски, всички на брой не по-малко отъ 50,000 души, които съставляваха по-голѣмата частъ отъ тогавашната грѣцка действующа армия, водиха тридневни голѣми и упорити боеве, срещу малочислената българска войска, концентрирана въ околноститѣ на гр. Кукушъ. Тая войска състоеше презъ първия день на боеветѣ само отъ една пе-

Първиятъ день, или на 19 юни ст. ст., боеветѣ се водиха на предната кукушка позиция, а на 20 и 21 с. м. на главната кукушка позиция.

Предната позиция бѣ разположена на 10—12 километра южно отъ гр. Кукушъ и между долината на р. Галикъ и Амаговското езеро, а главната — въ непосредствена близостъ до гр. Кукушъ, като го опасваше въ форма на полукръгъ, на 3—4 км. южно, югозападно и югоизточно. Гарата на града, която отстоеше на около 4 км. южно отъ града, оставаше предъ самата позиция.

Нашата малобройна войска, следъ като се държи най-упорито на предната позиция презъ първия день на боеветѣ и като нанесе грамадни

загуби на гръцката войска, главно съ точния огън на своята артилерия, по заповѣд на своето начальство се отегли въ пълнен редъ на главната кукуша позиция. Отегляването стана поради напора на повече отъ шестъ пжти по-многобройния неприятелъ да не се даватъ излишни жертви отъ наша страна. Сѣмѣташе се, че на главната позиция може да бжде задържанъ по-лесно неприятеля, та, като пристигнатъ очакващитъ подкрепления, да се предприеме контра атака отъ наша страна. Въпрѣки предприетото още отъ рано сутринята на втория денъ нападение, неприятелската войска бѣ прикована презъ цѣлия денъ на мѣсто отъ нашата храбра войска, и надеждата за краенъ успѣхъ не бѣ изгубена. Презъ сѣщия денъ въ боеветъ взеха участие и пристигналитъ нѣколко дружини отъ Сѣрската бригада, съставена отъ мѣстни и не добре обучени войници, както и едно нескоро стрелно артилерийско отдѣление отъ 1-и н. с. артилерийски полкъ и 10-й коненъ полкъ съ три ескадрона. Очакваше се помощъ и отъ други части, както и едно отдѣление тежка артилерия.

Презъ нощта срѣщу третия денъ, 21 юни, неприятелската войска предприе нощна атака, която бѣ отбита отъ нашитъ войници.

Рано сутринята, обаче, неприятелътъ, подсиленъ съ пристигналата му помощъ, предприе решително нападение на лѣвия участъкъ и центъра на нашата позиция, подържанъ само отъ многобройната си артилерия, която превишаваше нѣколко пжти нашата артилерия. Въпрѣки претърпенитъ загуби нашитъ доста оредѣли и изморени войници продължаваха да се държатъ и да нанасятъ голѣми загуби на неприятеля. Последниятъ, още презъ нощта, бѣ предприелъ по долината на р. Галикъ обходно движение, за да пресѣче пжтя на отстъплението на нашата войска презъ Круша планина. Поради липса на достатъчно войска, спирането на това обходно движение ставаше мжчно, още повече че неприятелътъ бѣ вече успѣлъ да заеме нѣкои удобни позиции, откъдето, въ флангъ и тилъ, нанасяше доста загуби на нашитъ части по лѣвия участъкъ на позицията. Къмъ 10 часа, преди обѣдъ, неприятелътъ, чрезъ многобройната си войска и силната подкрепа на мощната си артилерия, бѣ сполучилъ да заеме и нѣколко важни пунктове отъ центъра на нашата позиция. Очакваната отъ наша страна помощъ не се явяваше, а опасността отъ пресичане пжтя на отстъплението отъ часъ на часъ ставаше все по-голѣма и очевидна. При такова положение, да се продължаваше боятъ съ доста оредѣлитъ и изморени въ тридневнитъ боеве кукушки защитници, рискуваше да се обърне на пълна катастрофа. За това, командующиятъ войскитъ подъ Кукушъ, генералъ Сарафовъ, счете, че е безполезно всѣко по-нататъшно продължаване на боя, и за да се запазятъ останалитъ защитници за по-нататъшна и успѣшна съпротива, даде заповѣдъ за отстъпление и заемане нова позиция за отбрана по гребена на Круша планина. Отстъплението се извърши правилно и безъ голѣма загуба въ хора и материали. Неприятелътъ, който бѣ претърпѣлъ голѣми загуби, не преследваше енергично. Това даде възможность и на войската и на побѣгналото многохилядно българско население да се изтеглятъ безъ паника по новопостроения воененъ пжтъ презъ Круша планина, свързващъ по най-кжсъ пжтъ Кукушъ съ гара Долни Порои.

Поради обстрѣлването отъ гръцката артилерия още отъ първия денъ на боеветъ не само позицитъ на нашата войска, но и всички български села отъ близкитъ околности на позицията и причиненитъ отъ това пожарища и убийства, мѣстното българско население бѣ ужасено и започна набързо и както може да напуска домоветъ и селата си, за да се спасява отъ неминуема гибель. Ония села, които бѣха разположени югозападно и западно отъ гр. Кукушъ, поеха пжтищата на северъ — къмъ гара Килиндиръ, гр. Дойранъ, Дова тепе и Порои, а тия, които бѣха югоизточно и източно отъ Кукушъ, минаха презъ тоя градъ и продължиха по новопрокарания воененъ пжтъ презъ Круша планина, за гара Долни Порои. Всички побѣгнали мѣстни жители-българи бѣха подкарали съ себе си и домашния си добитъкъ и по нѣщо отъ покжщнина, натоварена набързо на кола, добитъкъ и на гърбъ. Нѣкои семейства, въ бързината и страхътъ, не бѣха взели и нищо съ себе си.

Градътъ Кукушъ презъ първия денъ на боеветъ почти цѣлия денъ бѣ спокоенъ и въ пълна надежда за успѣха на оржжието на братската му българска войска. При среща съ войници и чиновници, както и по между си, на устата на всички кукушани бѣ „до виждане съ Солунъ“. Мнозина граждани наблюдаваха развилия се оживенъ бой на предната позиция, отъ по-високитъ мѣста на града. Заедно съ мѣстнитъ военни и административни власти, голѣма частъ отъ мѣстнитъ граждани бѣха въ пълна услуга на войската, главно въ помощъ на раненитъ войници и по разтоварване и товаряне на гарата на разни бойни и хранителни материали за войската.

Едва къмъ 5 часа подиръ обѣдъ, когато вече преминаваха презъ града обозитъ на бригадата, а сжщо и бѣгащото българско население отъ нѣкои отъ селата и се узна, че нашата войска отстъпва отъ предната позиция, се забележи едно безпокойство между мѣстнитъ граждани, които почти въ цѣлостъ бѣха българи. По това време, именно, започнаха да затварятъ дюкянитъ си, прибираха се по домоветъ си, започнаха да прикриватъ по нѣщо отъ покжщнината си и да замислятъ — да напусчатъ временно града, за да не се изложатъ презъ настѣпающата нощъ и на другия денъ на опасностъ отъ близкия до града бой и сигурното обстрелване на града, както това бѣ станало презъ деня съ нѣкои отъ българскитъ села, жителитъ на които бѣха, за да запазятъ живота си отъ явна погибель. Предъ тоя основателенъ страхъ, близо половината отъ българскитъ семейства на града го напуснаха набързо презъ нощта срѣщу 20 юни, за да излѣзатъ вѣнъ отъ него и на безопасни мѣста въ близкитъ подножия на Кукушката планина. Сжщата нощъ напуснаха града и по-голѣмата частъ отъ чиновницитъ съ архивитъ и ценноститъ на учрежденията, главно клона на Б. Н. банка, както и служащитъ на гарата, които сполучиха да изтеглятъ презъ сжщата нощъ почти цѣлия подвиженъ ж. п. материалъ и голѣма частъ отъ стоваренитъ на гарата припаси и хранителни материали за войската.

Макаръ и голѣма частъ отъ мѣстното население да напусна града, паника нѣмаше. Всички бѣха съ надежда, че това става временно и че скоро ще се върнатъ по домоветъ си, следъ сигурния и благоприятенъ изходъ на боя за българското оржие.

На втория ден от боевете, на 20 юни около обяд, гръцката артилерия обстреля незащитения гр. Кукуш и предимно някои набелязани места от него: центъра на града — чаршията, където имаше войнишки складове, телеграфната станция, военната болница и зданието на правителствения дом — конака, в който се помещаваха всички учреждения в града, като център на тогавашния наш Кукуш окръг.

Това обстрелване на града бѣ съ фугасни гранати, от попаденията на които бѣха запалени военната болница и няколко дюкени в центъра на града, в които имаше складирани хранителни припаси. Бѣха убити и няколко души вътре в зданията. Не бѣше пощаден и домът и църквата на католическите сестри на милосердието. Една граната бѣше ударила точно на върха на камбанарията на църквата им и я бѣше изпотрошила. Пострадали бѣха и французките знамена, които сестрите, като чужди поданици, бѣха издигнали надъ камбанарията.

Това обстрелване на града и причинените от него убийства и пожарища произведе голѣма паника въ останалото население. Веднага всичко живо хукна да бѣга вън от града, за да се спасява. За време по-малко от един час градът се изпразни и запустѣ. Всички останали до бомбардировката в града чиновници сжщо напуснаха и се отправиха по пътя за гара Долни Порои. Само няколко десетки семейства от най-бедните и повечето унияти (католици) останаха в града, като се прибраха и изпокриха изъ обширните помещения в дома на католическите сестри, разчитащи да бждат запазени подъ покровителството на тия сестри, които бѣха чужди поданици. До вечерята останаха да се мъркат изъ града само отдѣлни войници и окр. управител, кмета на гр. Кукуш, един полицейски пристав и няколко души полицейски стражари.

Пострадалото население отъ града продължаваше да се движи по пътя за Долни Порои, през Круша планина. По куражливитъ отъ него бѣха останали на втория денъ вечерята в някои от селата по южнитъ подножия на планината, като продължиха пътя си за Долни Порои и по на северъ към старитъ предѣли на царството на другия ден, 21 юни, следъ като узнаха за отсѣпването на нашата войска отъ главната Кукушка позиция. Вечерята на тоя денъ много кукушки семейства, както и такива от селата, останаха да пренощуват на билото на Круша планина, откъдето наблюдаваха съ силна гарестъ обхващалия голѣмъ пожаръ цѣлия гр. Кукуш, както и много от българските села изъ околноститъ на града. Градът Кукуш, следъ оплякването му отъ гръцката войска, и избиването на останалитъ изъ къщитъ по нѣкой старецъ, мъжъ и жена, бива нарочно запаленъ, за да бжде заличено това здраво гнѣздо на българщината отъ близкитъ околности на Солунъ и Бѣлото море. До вечерята и презъ нощта срещу 22 юни пожарътъ бѣ обхващалъ цѣлия градъ. Той продължи и презъ следующитъ няколко дни. Презъ това време горѣха и всички български села отъ кукушкия край. Само она, която е могълъ да види извилитъ се въ небесата пламъци и пушкѣ

надъ хубавия и патриотиченъ десетохиляденъ български градъ Кукуш и надъ почти всички български села отъ околията му, който пушкѣ бѣ покрилъ цѣлата околност на грамадното кукушко поле, може да има представа — каква грозна и покъртителна картина представляваше всичко това. Тия пожарища превръщаха хубавия и богатъ кукушки край въ развалини.

По опожаряването и ограбването на българските села отъ кукушко иматъ, макаръ и малкѣ дѣл, и мѣстнитъ турци, които, поощрявани отъ гръцката войска и властъ, заедно съ гръцкитъ войници вършеха разни насилия и убийства надъ българското население, като сжщевременно избивсха и останалитъ на полесражението и по пътя на отсѣпването наши ранени войници. Сжщо така много души отъ потърсилитъ убежище и закрила въ дома на католическите сестри на милосердието кукушани станали жертва на появилитъ се помежду имъ болести, главно холера, понеже гръцката властъ не бѣ взела никакви мѣрки за облекчение участта на заболѣлитъ и на тѣхнитъ близки, на които не се е давало възможностъ да излизатъ извънъ помещението и да потърсатъ мѣрки за спасение. Вече на втория денъ отъ влизането на гръцката войска въ гр. Кукуш, тоя градъ е напълно опожаренъ и разрушенъ, за да представлява отъ себе си само едни жалки развалини. Такива развалини представляваха отъ себе си и повече отъ четиредесетъ чисто български села отъ околията му. Тѣхната зла участъ и имената имъ сж отбелязани въ Карнегиевата анкета, извършена отъ знаменити европейски общественици и учени, още на втория месецъ следъ свършването на Междусъюзническата война презъ лѣтото на 1913 година.

Като си спомняме днесъ за подвизитъ на нашитъ храбри кукушки защитници, които въ тридневнитъ голѣми, ожесточени и кървопролитни боеве съ единъ нѣколкократно по многочисленъ неприятель, показяха редки качества на войнишка храбростъ и издръжливостъ и дадоха многобройни и скжпи жертви предъ олтара на общото българско отечество, нека се преклонимъ предъ славната и скжпа паметъ на загиналитъ и да отдадемъ хвала и честъ на живитъ герои.

Далечнитъ гробове на многобройнитъ загинали наши герои въ тия паметни боеве, нека останатъ за винаги паметникъ на българското героичество и родолюбие.

На доблестното българско население отъ гр. Кукуш и околията му, на което гръцката жестокостъ причиниха разрушението на бащинитъ имъ огнища и на цѣлия имъ роденъ край и ги направиха нещастни бѣжанци, прѣстнати днесъ изъ всички краища на свободна и братска тѣмъ България, нека пожелаемъ здраве, дълъгъ животъ и всѣ така бодъръ националенъ духъ, съ какъвто се отличаваха и въ родния си край, за да видятъ по-скоро свободенъ и щастливъ своя отъ вѣкове бащинъ кжтъ.

Вл. Кармановъ
(бившъ кукушки окръженъ
управителъ)

Български гимнастически дружества „Юнак“ въ Македония

(По случай IX Съюзенъ юнашки съборъ въ София)

Не само Паисий като българинъ бѣ преживѣлъ жестокитѣ подигравки на инороднитѣ монаси въ Св. Гора. Цѣли 120 години следъ него и ние малкитѣ българчета въ Македония бѣхме предметъ на сжщитѣ тия подигравки. На всѣка стѣпка ни хокаха „бугари будали“, „вургари кандрокфеали“... И това ни тежеше толкова много на душата! И не се срѣскахме съ другитѣ. Игритѣ ни ставаха по отдѣлно. А когато отдалече ни се подмѣтаха подигравкитѣ, започваше се бой жестокъ съ каквото ни паднеше и обикновено ние, българчетата, бѣхме победителитѣ. У насъ горѣше желанието да изтѣкнемъ предъ другитѣ народната ни мощъ. Най-добриятъ случай да бле-

презрение паритѣ, а съ радостъ на сърдцето поемахме скжпата стока.

Никжде по земното кълбо не се е празнувалъ празникъ така достойно, съ такова въодушевление, както Св. К. и Методи въ Македония. Облѣчени въ най-нови дрехи, ний гордо стѣпвахме и съ нѣкакво Божествено внушение изпълнявахме химна на нашитѣ собствени братя отъ Солунъ, на просвѣтителитѣ на славянскитѣ народи. И разявахме всички — отъ най-виднитѣ представители на властѣта, до най-простия народъ, — всички масово се стичаха на нашето празненство да чуятъ възторженитѣ речи, хубавитѣ декламации и чудесно изпълненитѣ пѣсни, нѣкои отъ тѣхъ

Юнашко д-во въ Леринъ

снемъ съ своето превъзходство ни се явяваше при отпразнуването на Св. Кирилъ и Методи. Макаръ и още деца ние знаехме точно значението на тоя празникъ — знаехме, че той е нашъ собственъ празникъ и го очаквахме съ нетѣрпение. Великденъ идва, мислимъ за Св. Кирилъ и Методи: великденъ празнуватъ всички народи и въри, а Св. К. и Методи е чисто български празникъ. И още презъ априлъ събирахме доброволни пожертвования, за да украсимъ класнитѣ ни икони вече не съ естествени цвѣтя, а съ цвѣтя отъ копринено кадифе, неувѣхващи, блестящи. И питаха ни туджаритѣ — гъркомани, ако се случеше въ тѣхнитѣ дюкяни да намѣримъ най-хубавитѣ изкуствени цвѣтя: „Зощо ви сетъ тие цвѣкиня — за слепи Кьоролъ и Мето-ага ли?“ И хвърляхме имъ ние съ

на турски езикъ. Пѣсни, хора, игри всевъзможни, радости, възклицания до насита и до късна нощъ. Утрешния день бѣхме свободни. Свободни бѣхме и предния день — това бѣше день за приготвление блѣсъка на празненството. Градинитѣ се оголваха отъ цвѣтя. Съ тѣхъ кичехме класнитѣ стаи — цѣлитѣ училища.

Другъ начинъ за външенъ изразъ на нашето възхищение не бѣше ни познатъ. Освободени отъ военна повиностъ, християнитѣ непознаваха маршировката. Като деца страховито излизахме край казармитѣ да гледаме „тѣлимотъ на ѱкеротъ“. И въ нашитѣ игри ний често му подражавахме. Съ изписани съ варъ или мастило кръстчета на челата — да се знае, че сме християнчета — при възклицанията „хазъ дуртъ, селямъ тутъ“, въз-

клидания, чиито смисъл и значение не проумяваме и днес, ние започвахме нѣкаква своеобразна маршировка, неспазвайки кракъ ни тактѣ. Въ училището забраняваха каквото и да е строево обучение. Добъръ единъ учителъ едва не изгуби живота си за проявена отъ подобно естество волностъ.

По-късно — презъ четнишкитѣ движения и въ самото възстание — тѣзи нѣща бѣха превъзможнати. Войводи-инструктори офицери и подофицери отъ България попълниха тази празнота. Дойде хуриета. Ние, българитѣ, посрещнахме свободата съ открити обятия. Никой не подозираше фалша на младотурцитѣ. И, счупено вече тежкото иго, ние се нахвърлихме съ цѣлото остървенение да използваме всичко що робията ни бѣ забранила. Застѣпи се гимнастиката като предметъ въ училищата и разбрахме за гимнастическитѣ дружества въ свободнитѣ страни, които обръщали внимание върху физическото развитие на младежта.

Пакъ Солунъ бѣ първенецътъ въ това отношение. Тукъ бѣ дошълъ за учителъ по гимнастика Бланшу, единъ отъ създателитѣ на юнашката организация въ България. На 15 XII. 1908 год. се поставиха основитѣ на „Гимнастическото дружество на отоманскитѣ българи въ Солунъ“. То е и родоначалникъ на дружествата „Юнакъ“ въ цѣла Македония. Презъ ваканцията на идната година се откри въ Солунъ курсъ за глатари, който бѣ посетенъ отъ 51 учители — гимнастици и се заредиха едно следъ друго подобни дружества изъ цѣла Македония. Най-напредъ Велешани, а следъ тѣхъ въ Битоля, въ Прилепъ, Скопие, Кичево, Струга, Охридъ, Шипъ, Леринъ, Банско, Куманово, Тетово, въ с. Янковецъ (Ресенско) Дебъръ, Крушово — и вътре въ 4 год. се създадоха всичко 18 дружества, въ които се излѣ душата на македонския българинъ, жадуваща за повече слава за българския родъ, за величието на българската земя.

Ентусиазмътъ, съ който се отдава макед. българинъ къмъ създаване условия за развитието на физич. му култура е ненадминатъ. Хора отъ всички възрасти и професии прегръщатъ юнашката организация и ѝ се отдаватъ всецѣло. Лѣкари, свещеници, търговци, занаятчии, ученици, чираци и калфи едно очакватъ, едно мечтаятъ — да бждатъ приети за членове на юнашкото дружество. Бащи и деца, млади и стари стѣгатъ своята юнашка униформа и надвечеръ всички сж по мѣстата си. Дисциплина отлична, изпълнение всеотдайно.

Еснафитѣ, сжщитѣ тѣзи еснафи, които много по-рано съхраняха народъ и народни добродетели, пакъ изпъкнаха на лице. Тѣ отвориха каситѣ си, и подпомогнаха дѣлото: беднитѣ снабдяваха съ униформи, а дружествата съ музика и инвентаръ. Какъ можеше гимнастич. упражнение или походъ безъ музика! И загърмѣ: „Тихъ бѣлъ Дунавъ!“, „Живъ е той живъ е!“, „Не щеме ний богатство!“ „Край Босфора шумъ се вдига“ и какви ли не още пѣсни приспособени за маршове. И тръгна цѣлъ народъ по новото свое величие и гордостъ. Празникъ ли нѣкакъвъ се празнува, именъ день или сватба, кръщение или годявка, музика съ юнашка чета сж на I-ва линия. Тѣ сж най-приятни, най-мили гости. И очакватъ ги всички.

На царски празникъ бѣлг. „Юнакъ“ е на най-почетно мѣсто. Той привлича погледитѣ на валии и паши, на офицерство и войска. Гръцкитѣ владици позеленяватъ отъ злоба, но за очи предъ другитѣ и тѣ ржкоплескатъ: играта е така жива, така точна и мила, та заразява всички. „Ашкол-сунъ“ и „браво“ неспринудено се изтѣргва отъ всички.

Когато презъ 1911 год. султанъ Мехмедъ V предприе обиколка изъ вилаетитѣ, бѣлг. юнакъ му е направилъ най-силно впечатление. Въ Битоля го посрещатъ подъ специална българска арка начело съ българския владика, първенци и юнаци, а въ Скопие, при поклонението му на тюлбето на султанъ Мурадъ, на Косово поле, българскитѣ юнаци сж били единствения предметъ за възхита на владетель и народъ. Никой другъ не е билъ удостоенъ съ вниманието на султана. Изъ всички градове той е поднасялъ кесии съ жълтици въ даръ за „Юнакъ“ и очарованието му отъ него е било изразявано при всѣки новъ ефектъ публично съ „Чокъ, чокъ мемнунъ имъ — много, много съмъ доволенъ!“

Една година по-късно, когато презъ м. ноември турската войска напустна гр. Битоля и тръгна къмъ Янина, първенцитѣ битолчани всички до единъ решаватъ да повѣрятъ живота и имота на гражданитѣ на бѣлгаското дружество „Пелистирски юнакъ“. Цѣли две денонощия нашитѣ юнаци сж извършили най-добросъвестно възложената имъ работа. Редътъ въ града и околността е билъ запазенъ напълно и градътъ е билъ предаденъ на „съюзницитѣ“.

Стѣпилъ здраво на краката си, „Юнакъ“ почва да проявява най-широка обществена дейностъ. Неговата материална мощъ се увеличава съ всѣки новъ день и той се впуска въ дѣла отъ най-разнообразно естество. Подпомага строежъ на черкви, манастири и училища, поддържа своитѣ бедни членове въ училища и занаяти, създава си помощни органи — хорова, театрални трупи, клонове по разнитѣ отрасли на спорта, курсове за хигиена, просвѣта и обща култура. Числото на членоветѣ въ по-големитѣ градове приближава хилядницата, а никжде то не е подъ 100.

Гостуванията на дружествата по между си съ общи игри сж нѣщо най-обикновено. Помѣщение не се намира да побере зрители. Всички — турци, власи, гъркомани се струватъ до единъ вънъ отъ града на чаира, а българитѣ сияятъ отъ радостъ. Горди сж тѣ, че единствени въ цѣла Македония се проявяватъ по такъвъ блескавъ, по такъвъ импозантенъ начинъ, и всички имъ завиждатъ. Заблудени синове се връщатъ въ лоното на своя праотецъ, а подкупени ренегати се червятъ сами въ себе си, и дирятъ начинъ срамъ да омиятъ.

Депутации отъ близки населени пунктове канятъ на гости българскитѣ юнаци. И тѣ не имъ отказватъ вниманието, милостта си: сами тѣ знаятъ що значи да си лишенъ отъ неизмѣрното удоволствие — да видишъ какъ потомството ти възвеличава рода ти и гради неговата мощъ и велелепие. И ги посрещатъ така, както знае да посреща една потискана, една терзана презъ вѣкове душа. Цѣлото население, безъ изключение, болнитѣ даже на носилка, съ кръстове и хоругви, свещеницитѣ въ свѣтли одежди, всички въ празд-

нично облѣкло и съ китки въ ржце, излизатъ на 5 — 6 километра вѣтъ отъ селото за среща. Задаватъ се юнацитѣ въ спретнатъ строй и предизвикватъ възклицания, възторгъ и сълзи отъ умиление и национална гордостъ всрѣдъ посрещани и посрещачи и всичко се нарежда следъ музиката и притиска сърдце да се не прѣсне отъ радостъ, да не изкокне то изъ чрезвычайно възгордената грѣдь. И всички гости се разграбватъ и оставатъ сироти тѣзи, за които не е останалъ гостъ. Въ с. Вефчани, край Струга, настоятелството на дружеството е било принудено за хатъръ 3 пжти да

обѣдва едно следъ друго при трима първенци.

Излетитѣ до София презъ 1910 год. и до Прага 2 години по-късно на македонскитѣ юнаци, облѣчени въ униформата на своитѣ братя отъ освободената частъ на отечеството, оставиха неизгладими впечатления у домакини и гости.

И всичко това само въвъ четири и само за четири години!

Страшна хала помете всичко и остави само скжпи спомени и свети надежди за скорошно връщане на волни години.

К. Хр.

Коло Недѣлковски

Майка

Клета е майка тръгнала,
низъ таа Руенъ планина,
тръгнала, леле, писнала,
за първо чедо Никола.

Дегиди, сине, Никола,
кървава рано на сърдце,
излѣзи сине не чакай
страдна си майка пречакай.

Да ми те синко послушамъ,
како ми гора веселишъ.
Да ми те синко погледамъ,
како байракъ развевашъ!

З'ощо ме чедо не слушашъ,
тежкожъ ли сонъ те налегна,
борба ли страшна поведе,
чума ли чета разгони?

Ели ми лежишъ пронизанъ,
срѣдъ чело машко-юнашко,
та ми ти църни гарвани
айдущко месо кренале?

Провикни, сине Никола,
клета си майка зарадуй,
та цѣла в'гробъ да не лежамъ,
отъ тежка тага за тебе!

Одродени. . .

— З'ощо, синко, така траешъ,
З'ощо буйна глава веднешъ,
З'ощо машко сърце стегашъ
и срѣдъ пламенъ — младосъ
чмаешъ?

Треска ли те силна тресе,
тежка ли ти кука тежи,
първа ли те изгоръ рани,
слана ли ти младосъ слани?

„Ни ми, майко, кука тежи,
ни ме първа изгоръ рани,
ни ме слана младосъ слани,
туку силна жалба жаламъ:

Ете веке цела вечность,
како, майко, болна лежишъ,
никой в'куки не ни стапилъ,
нити пусто нѣкой прашалъ;

Далъ си, майко, родъ немаме,
ели споменъ лошъ не дели,
та не можатъ да ни дойдатъ,
ели гайретъ да ни прататъ“.

— Дейди мое мило чедо,
не ме прашай — гре ме вие,
родъ се има, родъ се знае,
кога в'куки пукотъ врие.

Ами сега страшна болесъ,
пуста бедность надъ насъ тежи,
кой ке сака да ни дойди,
кой ке сака да не види;

Чичко ми. . .

на М. Г. Войницалиа

Нажапчи врата тръгна,
на старосъ со свиенъ грѣбъ,
по викотъ на мисли светли,
низъ проклетъи не милъ светъ

Предъ нищо нигде не запре,
Предъ пари и имотъ грѣдъ,
предъ споменъ отъ младосъ
буйна,
предъ радосъ отъ стара чесъ!

И така безъ домъ ти скита
и горѣ за народъ свой
а нигде ни стреа пуста
да сведешъ на старосъ ликъ.

И носенъ вечно отъ маки,
на каменъ твърдъ заспа сонъ,
заспа и песни викна,
за робя и роденъ край.

О, заспа ф'тугина клета,
безъ екотъ да чуешъ милъ,
Клепа твой песни що вие,
и държи църнъ робъ на щрекъ.

Илинденъ — 2 августъ 1903 г.

На 2 августъ 1903 г. избухна Илинденското въстание. Много пжти презъ своето робство българскиятъ народъ е правилъ опитъ чрезъ въстание да скжса веригитѣ на страшното турско робство, обаче, нито едно не е било така велико по своя размахъ, сила, ефектъ, както Илинденското. Следъ вѣковно робство македонскиятъ българинъ захвърли рало и мотика, остави домъи домовина, грабна пушка бойлия и реши да сломи веригитѣ на турското робство.

Въстанието не бѣ дѣло на шепа недоволници, но бѣ дѣло на цѣлото население. Мжже, жени, старци и деца — всички бѣха на разположение на водачитѣ на въстанието.

Добре подготвено, организирано и ржководено, Илинденското въстание по своя обсегъ и героизмъ е единствено въ нашата история. Изминаха се вече 36 години отъ този чутовенъ подвигъ — ще се изминатъ още много, но то все повече

и повече ще ни очудва по своитѣ размѣри, героични подвизи, безграниченъ идеализмъ и всеотдайность на борцитѣ къмъ любимата родина

Цѣли три месеца 14 хиляди борци бродѣха изъ македонскитѣ планини, подкрепвани отъ всичкото население и рушеха основитѣ на вѣковната империя. Този устремъ на кървава борба се прояви най-мощно въ Битолско и Одринско, но обхвана цѣла Македония и Тракия.

Всѣки отиваше самъ, непринудено, да даде своята данъ предъ олтара на родината. Презъ периода на въстанието между борцитѣ, турската войска и башибозука станаха 245 сражения. Убити — 994 четници, опожарени 12, 440 сгради, невинно загинали 4694, останали безъ покривъ 70,835 души; изгорени напълно или отчасти 201 села.

Хиляди деца, жени, стари и млади останаха гладни и голи, безъ подслонъ. Страшна орисия!

Никой народъ не е преживявалъ по страшни дни отъ македонца — българинъ.

Настъпваше есента, страшната зима и тѣзи славни борци за свободата на измъчената ни родина не паднаха духомъ. Нѣкои бѣха принудени като бѣжанци да се приютятъ въ чужди страни, най-вече въ майка България, а други се върнаха въ разоренитѣ си кѣщи и прибраха свиднитѣ си чада. Никой, обаче, не хвърли проклятие върху своитѣ водачи, а пакъ ги приемаха и посрещаха въ своитѣ кѣщи и колиби.

Резултатъ отъ Илинденското въстание бѣха мюршегскитѣ реформи и ревалската среща, обаче свободата не дойде.

Политически сплетни и козни поставиха народа ни пакъ въ робство.

Илинденъ е предъ насъ. Дългъ е на всички ни на този день да си припомнимъ за великото дѣло на хилядитѣ герои паднали за свободата на

Македония. Да си припомнимъ тѣхнитѣ дѣла и подвизи, да почерпимъ поука и продължимъ да върваме, че дѣлото на илинденци нѣма да загине и нека се надѣваме, че ще настѣпятъ по-свѣтли дни и за българския народъ.

Бодъръ духъ, крепка вѣра, единение и единомислие да подѣржаме въ редовитѣ си и да вървимъ по пѣтя на старитѣ илинденци.

Илинд. организация нарежда да се отпразднува тържествено патронния празникъ, като се уредятъ панахиди за падналитѣ герои изъ планини и полета, молебени за останалитѣ живи, възпоменателни утра, излети и др.

Нека цѣлата емиграция се стече да отдаде почитъ къмъ покойницитѣ и отправи молитва топла и сърдечна къмъ Всевишния да ги настани Той въ селенията на праведнитѣ и да имъ сътвори паметъ вѣчна — во вѣки вѣковъ.

Л. Т.

Името на нашия университетъ

Не е лесно да се налучка правилното име на даденъ институтъ, на съчинение или на каквото и да е творение отъ по-значителенъ мащабъ. Писатели, завършили вече своето творение, чудятъ се за названието, което по-би му прилѣгало. Често пѣти промѣната името на дадена творба прави я по-ценна, повече желана и по-популярна всрѣдъ маситѣ.

Какво име е следвало да се даде на нашето висше училище, сега университетъ? Създадено отначало като „Висшъ педагогически курсъ“ нему е било дадено названието на св. равноапостоли К. и Методи, но по нѣкакво внушение свисше това име се замѣня за висшето ни училище съ и сега съществуващото „Св. Климентъ Охридски“.

Безъ съмнение дѣлото на светитѣ братя е неизмѣримо по своето значение и сила. То е зародишътъ, около който се изгради величавото просвѣтно дѣло не само за българитѣ но и за всичкитѣ славянски народи. Обаче, Св. Климентъ, тѣхниятъ ученикъ, следъ изпѣждането му изъ Моравско идва тукъ ведно съ другитѣ Кирило-Методиеви ученици и, изпратенъ отъ царя Бориса въ Кутмичевица, съ седалище Охридъ, се отдава всецѣло въ дейность народо-просвѣтна, която е изиграла твърде голѣма роля за затвърдяване християнското учение и вѣра предимно всрѣдъ българитѣ отъ западнитѣ предѣли на Царството и изъ цѣла България въобще. Боговдѣхновенъ деецъ, голѣмъ педагогъ и учителъ, Св. Климентъ день и нощъ е работилъ всрѣдъ масата свои ученици. Той е билъ тѣхенъ другаръ и наставникъ и отношенията му сж били така мили и привлекателни, щото името му скоро се е прочуло изъ цѣла Македония и числото на ученицитѣ му отъ день на день е расло и достигнало до неимоверни размѣри. Младежи отъ най-разна възраст и отъ разни мѣста се стекли при него едни просвѣта да дирятъ, други благословение да получатъ, за да бждатъ въведени въ чинъ на народни пастери, следъ което трѣгвали да разпространяватъ наука и вѣра всрѣдъ тѣзи, които бѣха ги изпратили при него.

Неговото I българско училище съ право се счита за най-стария славянски университетъ, защото той не учи само малки деца, но и възрастни, които

подготвяше за високи длѣжности въ църковната иерархия и въобще въ обществото, нѣщо което се каза въ поздрава при университетскитѣ тържества отъ видния френски държавникъ и ученъ г. Жюстенъ Годаръ, което бѣ казано и отъ председателя на полската република г. Мошчицки презъ време промоцията му въ чинъ Д-ръ Онорисъ Кауза на Соф. университетъ.

Миклошичъ, свѣтвно известенъ славистъ, ето какво житие на Св. Климента обнародва: „Докато обикаляше тая страна, той навсѣкжде проповѣдваше на населението и изглежда да е ималъ навсѣкжде ученици, числото на които достига до 3,500. Той прекарваше почти всичкото си време между тѣхъ. И тия, които сме живѣли винаги съ него, които сме видѣли и чули всичко, което говорѣше, не сме го видѣли никога незаеътъ. Той учеше децата: на едни разкриваше значението на буквитѣ, на други смисъла на писаното слово и водѣше ржката на много отъ тѣхъ, за да ги научи да пишатъ. Дори нощемъ той работѣше, като четѣше и пишеше. Понѣкога дори той преписваше книги и учеше сжщевременно другитѣ. Отъ своитѣ ученици той създаваше псалти, иподьякони, дякони и полове; той разпрати повече отъ триста изъ разнитѣ краища на българското царство. Великиятъ Методий му служеше винаги за примѣръ, той виждаше непрекъснато предъ очитѣ си неговия животъ и дѣла, както художникътъ гледа картината си, отъ която се възхищава и която би желалъ да възпроизведе. Никой като него не познаваше живота на Методия, защото отъ младини още го придружаваше въ всички пѣтешествия и предприятия.

Като видѣ, че народътъ не схващаше смисъла на писанията, и че мнозина измежду свещеницитѣ, които по необходимостъ бѣха научили да четатъ, не разбираха грѣцкитѣ книги и че дори нито една проповѣдь не сжществуваше на български езикъ, той разкъса тогава чрезъ своитѣ усилия мрака на невежеството, който обвиваше България и стана единъ новъ Павелъ за новитѣ коринтяни, защото той приготви за всички празници проповѣди, прости и леки, въ които би могълъ да научишъ всички начала на нашата света вѣра: ти ще намѣришъ въ

тия проповѣди славословието на света Богородица и нейнитѣ чудеса, славословието на Иоана Кръстителя, отрѣзването на главата, живота и дѣлата на пророцитѣ, патриарситѣ и апостолитѣ, борбитѣ на светитѣ мъченици. Искашъ ли да познавашъ правилата, по които да живѣешъ, проповѣдвани отъ церковнитѣ отци, ти ще ги намѣришъ написани на български отъ премъдрия Климентъ. Съ една дума, всички книги, чрезъ които душитѣ могатъ да бждатъ утешени, Климентъ ни ги е оставилъ на насъ, българитѣ. Когато царь Борисъ издигна въ България седемъ съборни църкви, Климентъ сжщо поиска да има свой манастиръ въ Охридъ и по-късно той съгради още една черква, която стана главната черква на архиепископията. По този начинъ се създадоха три черкви въ Охридъ, основани отъ Климента. И като видѣ, че България е покрита съ диви дървета, които не даватъ плодъ, той нареди да донесатъ отъ Гърция овощни дървета и ги ашладиса“.

Не единъ светия е създалъ българскиятъ народъ, нито единъ, обаче, отъ българскитѣ светци не е билъ тъй таченъ, така Боготворенъ, толкова популяренъ и толкова високо издигнатъ, както Св. Климента. Иерархията между светитѣ въ Охридско е нарушена. Св. Климентъ стои предъ всички други светци. Докато другаде се кълнятъ въ Христа, въ Св. Богородица, въ църквата, въ светия кръстъ, въ причастието, Охридчани и днесъ, повече отъ 1000 год. следъ неговата смъртъ, се кълнятъ въ „Жими Св. Климентъ“. Св. Климентъ е патронътъ на българина въ Западна Македония. Нему служба служатъ, него тачатъ, нему се молятъ и нему се надѣватъ. Св. Ив. Рилски, другитѣ ни светии сж живѣли отшелнически, Св. Климентъ е между маситѣ — всрѣдъ тѣхъ той се движи, съ тѣхъ живѣе — учи ги, напжтва ги, лѣкува ги, чудеса върши — служи имъ, проповѣдва имъ словото Божие съ неговото Боговдѣхновено, пламенно, плѣняващо всички слово и се издига въ сърдцата и въ душитѣ въ кумиръ, предъ когото се кланятъ, комуто се молятъ и когото осияватъ съ лжчитѣ на слънцето и му създаватъ ореолъ съ блестяща, ослѣпителна свѣтлина, която изпълня тѣхния животъ съ величие и гордостъ.

Въ първитѣ християнски времена за насъ българитѣ личностъ като Св. Климента не е могла да не се счита Богопомазана, Боготворена и Боговдѣхновителка. Рѣдко апостолъ се е подвизавалъ въ даденъ край толкова дълго и да е упражнилъ такава силно въздействие както Св. Климента.

Цѣлиятъ си животъ той е прекаралъ между насъ. До 1762 год. е сжществувала неговата архиепископия, а и день-днешенъ неговата църква, неговиятъ гробъ, неговитѣ книги и одежди напомнятъ и продължаватъ дѣлото му.

Има ли нѣщо чудно въ това, че македонскиятъ българинъ се отличава съ своята силна вѣра въ Бога и въ народа си, който го е създалъ, че той е не само вѣрующъ, но и практикъ-изпълнителъ на всички повеления на църквата и на църковнитѣ служители? До когато църквитѣ изъ други нѣкои български краища едва се посещаватъ, изъ Македония тѣ сж винаги претѣпкани съ истински вѣруещи богомолци, които взиматъ пълно участие въ богослужението, превъзнасятъ се и изпълнятъ душитѣ си съ Божията благодатъ.

Единственъ Климентъ е основната причина за така всепреданното отношение на македонския българинъ къмъ Бога и църквата. Вѣрванията и легендитѣ, които се носятъ за него изъ Охридския край и до днесъ, потвърждаватъ това.

Заслужава да се прочете кн. 80-та на Илюстрация „Илиндень“ — страница последна, — за да се види какъ е възпѣтъ, какъ е възвеличенъ Св. Климентъ отъ хилядитѣ негови ученици, които сж го почитали и ублажавали така както, може би, никой другъ учител, другъ професоръ не е таченъ и отъ най-облагодетелствуванитѣ свои ученици.

Не би имало по-подходящъ — по достоенъ патронъ за нашия младъ и единственъ университетъ отъ Св. Климента, създателя на първия български университетъ презъ I-то българско царство.

Нека Той просвѣтлява и ръководи жрецитѣ въ нашия храмъ на науката, нека Той дари ревността и любознанието, съ които сж се отличавали неговитѣ ученици, на нашитѣ студенти. Нека съ Неговото благословение единствената наша алма матеръ достига все по-голѣми и по-голѣми завоевания въ областта на науката за честта и величието на българския народъ.

К. Хр.

III. — Винаца подъ изкушение на възстанически акции отъ вънъ.

Вързанитѣ възстаници при Голакъ пл. презъ Винаца и революционния трансъ на Алекс. Чакъровъ презъ 1895 г.

Като приключихъ учебната год. въ с. Лески, ваканцията презъ 1895 г. прекарахъ въ Винаца, на гости при сестра ми, при която поради завидното ѝ материално и обществено положение се радвахъ на особено гостоприемство и влѣзохъ въ поинтименъ контактъ съ мѣстното население и по-първитѣ хора на организацията въ околнитѣ села. Чрезъ тайната поща се получаваха редовно всички по-важни вестници отъ България, поради което бѣхме аъ пълна информация и върху всички политически и злободневни въпроси, които ни интересуваха. Тази година емиграцията отъ Македо-

ния и Одринско бѣше образувала вече и дружества съ свой главенъ комитетъ въ София. Такова дружество бѣше образувано и въ Кюстендилъ. За почна да излиза въ София и в. „Право“ органъ пледиращъ освобождението на Македония и Одринско.

Всички бѣхме убедени, че чрезъ този гл. комитетъ на емиграцията въ България, както бѣхме го наименовали, ще бжде значително подкрепена материално и морално В. М. О. Р. О. Затова и Гоце Дѣлчевъ отъ името на организацията въ Щипъ бѣше ходилъ два пжти презъ Винаца тайно въ

София, следъ което бѣше и въ контактъ съ нѣкои отъ лицата на този комитетъ.

Тѣзи надежди и упования на дейцитѣ вжтре наскоро се разбиха като сапуненъ михуръ: повечето отъ председателитѣ на емигрантскитѣ дружества бѣха станали пленъ на идеологични увлечения отъ странични политически фракционери. Мимо съгласието и знанието на ржководнитѣ фактори на В. М. О. Р. О., презъ лѣтото на сжщата 1895 г. въ България бѣха сформирувани тайно възтанически чети, които минаха границата съ целъ да провъзгласятъ възстание въ Македония и Одринско.

На 19 юни сутринъта въ Виница бѣхмезненадани отъ съобщението, че нѣкаква чета отъ България била обсадена при Голакъ пл. и водила сражение съ пограничния гарнизонъ въ Пиянечко. Върволица аскеръ отъ Кочани бѣше се насочилъ и минаваше бързо подъ Виница къмъ Голакъ. Между турското население това предизвика голѣмо възбуждение. Въ Виница се стекоха и турцитѣ отъ близкото чисто турско голѣмо с. Градецъ — съ около 400 кжши. Малка частъ отъ Кочанския аскеръ се отдѣли и остана за охрана въ Виница. Българското население се прибра и самоарестува въ домоветѣ си. Никой нищо не знаеше и нѣмаше възможность да се научи. Легнахме въ трепетно очакване изненади за утрешния день.

Сутринъта 20 юни, се съобщи, че четата била разбита, и много момчета се предали. Тази вестъ много натжжи и засѣгна родолюбивото чувство на българското население. Турцитѣ ликуваха предизвикателно, а българитѣ съ свито отъ скръбъ сърдце негодуваха и се възмуцаваха. Привечеръ кочанскиятъ аскеръ се завърна и остана да ношува въ Виница, като доведе извързани единъ за другъ съ вжжета предалитѣ се при Голакъ възтаници. Последнитѣ се преведоха презъ главната улица на българския кварталъ и ги вкараха за пренощуване въ изолирания яхъръ на Яневия ханъ. Цѣлото население се стече да види докаранитѣ съ такъвъ голѣмъ салтанатъ навързани комити. Ние съ семейството на зета ми наблюдавахме всичко това отъ балкона на кжщата му, предъ която минаха. Съ голѣма тжга трѣбваше да преглъщаме гадоститѣ и гавритѣ на турцитѣ отъ с. Градецъ, по адресъ на вързанитѣ комити.

За наше съжаление, между вързанитѣ възтаници трѣбваше да видимъ и моитѣ съграждани Михаилъ Кръкмалиевъ и Пане Чаушковъ отъ Щипъ. Последниятъ нѣколко години преди това бѣше учителъ и черковенъ пѣвецъ въ Виница, поради което бѣше познатъ отъ всички виничани. Утринъта съ сжщия салтанатъ продължи пжтя си и се прибра триумфално турскиятъ аскеръ въ Кочани. Това позорно зрелище, като пълно отрицание на достоинството и качества на македонския революционеръ, произведе тжжно впечатление между българското население, което бѣше още въ началото на своето идеално организиране при голѣмъ ентузиазъмъ за едно общо всемѣстно освободително движение.

Отъ пренощувалия аскеръ въ Виница, а следъ това и отъ селяни, които бѣха дошли на пазаръ, стана известно, че въ сражението при Голакъ сж загинали и водачитѣ на четитѣ — подпоручицитѣ *Петъръ Начевъ* и *Никола Мутафовъ*. Още съ навлизането имъ презъ границата, тѣсж били открити

и, обсадени, приели сж сражението, но съ печална капитулация.

Веднага съ писмо биде уведомено ржководството на окр. комитетъ въ Щипъ. Дѣлчевъ се обади и подчерта че това е една луда и безумна акция, която не само че нѣма нищо общо съ В. М. О. Р. О., но и пакости на дѣлото изобщо. Отдѣлно писмо по сжщия въпросъ той бѣше написалъ до гл. Макед. комитетъ въ София, което биде препратено. Следъ това научихме, че подобни възтанически чети едновременно се явили: една, начело съ *Бор. Саравовъ* и *Сие* въ Пиринъ при Мелникъ, а друга — начело съ *Стойчо Гаруфаловъ* и *Сие*, въ *Странджа пл. при с. Заберново*.

Това бѣше началото на пакостнитѣ вмѣшательства съ открити акции отъ вънъ, за да бждемъ свидетели следъ това и на усложнения съ разривъ въ редоветѣ на дейцитѣ по освободителното ни дѣло. Съ това се създадоха и много по-голѣми грижи и опасения на ржководителнитѣ фактори на В. М. О. Р. О. И действително свиднитѣ жертви при Голакъ бѣха резултатъ на едно безумно дѣло, защото презъ тази година — 1895, за възстание не можеше и да се мисли даже, преди да бжде подготвено самото мѣстно население. Тогава В. М. О. Р. О. бѣше още въ своя зародишъ на революционизиране населението и създаване за тази целъ ржководители въ всѣки районъ, подготовка за набавяне оржжие, въоржжяване и пр. Може би тѣзи акции, като поржчани съ политическа тенденция и целъ, да имаха свое оправдание за вдѣхновителитѣ имъ, но за В. М. О. Р. О. бѣха не само преждевременни и съ нищо неоправдани, но и една зараза съ неизлѣчими лоши послѣдствия. Създадоха се пагубни идеологични увлечения, които смутиха единството на емиграцията и чрезъ съблазнителната протекция между слабо-характерно-податливитѣ елементи се родиха въ послѣдствие и враждующитѣ и обезсилващитѣ се взаимно лагери по освободителното ни дѣло.

За илюстрация революционния трансъ на идеолозитѣ на възтаническитѣ акции отвнъ сжщата 1895 г. въ Винишкия районъ, като съвременикъ ще приведа за куриозъ и следния фактъ, който заслужава да се знае:

Още незаглѣхналъ срамния процесъ съ жертвитѣ при Голакъ, въ началото на следния м. септемвий *Александъръ Чакъровъ* отъ Велесъ — нагизденъ въ офицерска униформа на подпоручикъ, бѣше миналъ тайно границата и се явилъ на ржководителя *Анте* въ първото погранично с. *Драгобраща* — около 12 клм. отъ Виница. Поради двегодишното му учителствувание въ Виница, той познаваше по-първитѣ лица на организацията въ селата. Подпомогнатъ и отъ сформируваното тогава Македонско дружество въ Кюстендилъ той лесно бѣше миналъ границата. Отъ Драгобраща веднага бѣше писалъ до *Георги Йованчевъ* въ Виница, че е дошълъ съ много важна мисия и наложитено било да се срещнатъ.

Отъ подробноститѣ, които бѣше съобщилъ куриерътъ на донесеното писмо отъ Драгобраща, за начина на явяването на Чакъровъ въ селото имъ и понеже ржков. тѣло на организ. въ Виница познаваше много добре слабоститѣ и славолюбивия характеръ на сжщия, това негово идване озадачи всички. За да се осведомятъ подробно за целъта и

мисията му, определяха му среща, която се състоя в къщата на Стоименъ, ръководител в с. Якимово — малко село (чифликъ на Амди бей отъ Кочани) 1/2 клм. до Виница. Отъ това което бѣше изповѣдалъ при тази среща на Георги Йованчевъ, а така сжщо и отъ събранитѣ сведения, какво е говорилъ на ръков. в с. Драгобраща и други лица, бѣше станало ясно, че А. Ч. билъ изпратенъ отъ нѣкакъвъ комитетъ въ София и Кюстендилъ да провъзгласи възстание съ мѣстнитѣ хора въ Кочанско, като обсади и нападне казармитѣ въ Кочани, че за тази цѣль ималъ на разположение необходимото оржжие и други материяли за 40 човѣка и ако станело нужда щѣли да му набавятъ за повече и пр. Въ заключение бѣше искалъ и настоявалъ да му се даде пълно съдействие да си подбере по нѣколко момчета отъ Виница и околнитѣ села.

До като се получатъ нужнитѣ инструкции отъ Щипъ, Ал. Чакъровъ веднага биде поставенъ подъ карантина. Впечатленията и заключенията отъ тази среща бѣха: следъ като напустна с. г. учителствуването въ Виница, съ отиването си въ София се е рекламиралъ за голѣмецъ и важенъ факторъ на В. М. О. Р. О. въ Кочанската околия. Като гл. у-ль въ Виница той минаваше за високо-интелигентенъ старъ ергенъ. Владѣеше добре френски езикъ, понеже бѣше странствувалъ и служилъ като доброволецъ въ Алжиръ и бѣ доста съобщителенъ и добъръ, словоохотливъ събеседникъ, но съ невъздържана сантименталностъ, като вродена характерна слабостъ. Такъво бѣше изобщо общественото мнение за него въ Виница, Кочани и Щипъ. И като такъвъ, лесно обяснимо бѣше, че е билъ завладянъ за използване и въвлеченъ въ кржжока на тогавашнитѣ идеалози за възстаническитѣ акции. Въ интимнитѣ му разговори при срещата си съ Георги Йованчевъ е говорилъ съ такъвъ фанатизъмъ на увлечение, че се е представилъ, едва ли не, и като първи идеологъ на подобни акции, които веднага щѣли да интервениратъ и ангажиратъ Русия и пр.

Всичко това веднага се съобщи на окр. комитетъ въ Щипъ, като се поискаха и съответни нареждания, каквито и последваха. На Ал. Чакъровъ му биде внушено категорично, че докато не се въоръжи и подготви населението въ цѣла Македония

и Одринско, всѣка отдѣлна акция ще бѣде пакостна и вредна за постигане целъта на В. М. О. Р. О. Поради това и всѣка инициатива отъ този родъ, колкото и патриотична да е, ще се счита и таксува като сепаратична и коварна измѣна за подетото съ ентусиазмъ освободително дѣло. Ако желае да бѣде полезенъ и да служи вѣрно на това дѣло, направи му се предложение да остане въ разположение на В. М. О. Р. О., като воененъ инструкторъ за подготовката на населението въ селата и пр., като сжщевременно предаде всичкото оржжие и материяли, които има на разположение, за да се пренесе въ другитѣ райони, където нуждата е вжпиюща.

Въпрѣки че знаеше, че тѣзи нареждания и желания бѣха на Г. Дѣлчевъ, като лагал. ръководител на организац. въ Щипъ, Чакъровъ бѣше заявилъ надменно, че не желае никакви заповѣди и нареждания отъ другъ, освенъ тия на комитета въ София. Предвидъ на това, предложи му се да напустне веднага доброволно Винишкия районъ, като сжщевременно се даде нареждане до ръководителитѣ въ всички села да не му се дава никакво съдействие. Въ противенъ случай да бѣде арестуванъ. Още на другия день Чакъровъ бѣше пожелалъ да замине обратно за Кюстендилъ, но бѣше отправилъ закани къмъ Георги Йованчевъ, загдето е издалъ плана му, като е направилъ достояние въ Щипъ неговото пребиваване.

По тоя начинъ и меракътъ на Ал. Чакъровъ да го видятъ въ офицерска форма се изпари. Прибра се въ София и не мръдна отъ тамъ. Но съ това той бѣше се достатъчно рекламиралъ вече и започна да издава седмичния в. „Автономна Македония“ на който бѣше и глав. редакторъ. Отъ този вестникъ той изпращаше редовно по 30 броя чрезъ Кюстендилъ и въ Виница. Отъ кжде бѣше намѣрилъ срѣдства да издава вестника си? Този въпросъ недвусмислено си задавахме всички, понеже той напустна учителското си мѣсто въ Виница с. г. безъ пари.

Така се хвърли и първия разрушителенъ бацилъ отъ вънъ въ Винишкия районъ, за да дочакамъ и преживѣемъ трагизма съ последствията отъ създадената презъ 1897 г. „Винишка афера“. Но за нея ще говоря съ по-конкретни дани въ следующата глава.

Хр. Настевъ

Благой Димитровъ

80 години животъ, отъ които 60 години отдадени въ дейностъ най-разнообразна, преизпълнена съ дѣла въ полза на рода си, това сж събития, които рѣдко се срѣщатъ въ живота на човѣка и на неговия родъ. Присѣтствуящитѣ на конгреситѣ на македонскитѣ братства въ България си спомнятъ съ умиление възторженитѣ поздравии и надеждитѣ за по-свѣтло бъдеще за родината, които сж се отпращали отъ почти пожизнения времененъ председател на тѣзи конгреси, отъ уважавания и всеобщо почитания македонски деецъ господинъ Благой Димитровъ.

Роденъ въ Емборе, въ най-югозападния край на Македония, въ Кайлярско, синъ на достойно родолюбиво семейство, Бл. Димитровъ е отразявалъ онѣзи идеали и чувства, които сж преизпълняли душитѣ на пазителитѣ на българския родъ отъ нашествията на чужди вражески набѣги.

Учителъ по рождение, педагогъ по призвание, Бл. Димитровъ е отъ онѣзи просвѣтени дейци, които сж оставили незаличими следи въ душитѣ на тѣхнитѣ питомци. Преподавателъ по най-трудния, най-сухия, най-измжчвания ученицитѣ предметъ въ гимназиитѣ — по математика, — Бл. Димитровъ така силно се е вживявалъ въ сухата материя, така страстно е развивалъ своитѣ задачи, шото той е заразявалъ своитѣ ученици и е раздвигвалъ интелекта и на най-мжно подвижния умъ и отъ посрѣдственитѣ индивиди е създавалъ надеждни ученици, а по-добритѣ отъ тѣхъ е стимулиралъ и издигвалъ до положението на първенци въ учебното заведение.

Хиляди ученици отъ гимназиитѣ въ Солунъ и въ София си спомнятъ съ възхищение за своя преподавателъ Бл. Димитровъ, за напѣтствията, които той имъ е давалъ, за незаличимитѣ спомени, които

той е оставилъ въ крехитѣ тѣхни души и като спонтаненъ, непринуденъ изразъ на обаянието, съ което той се е ползувалъ всрѣдъ всички, бѣ юбилейната вечеръ, която на 27 май н.г. се устрои въ негова честь.

Български граждани вече въ доста напреднала възраст, достигнали до най-високия рангъ въ чиновническата ни и обществена иерархия, — министри, професори, генерали отъ българската армия, лѣкари, учители, сѣдии, журналисти и общественици, въ нѣколко случаи бащи и деца все неговии ученици, бѣха се стекли на това рѣдко събитие въ нашия животъ да отдадатъ заслужена почитъ, да стиснатъ и да цѣлунатъ ржката, която така умѣло ги е ржководила и която е допрѣнесла, споредъ изказанитѣ признания, за издигването имъ до положението, на което се радватъ, положение, което дължатъ единствено нему, единствено на умѣлото му въздействие къмъ трудъ, къмъ системна, къмъ неуморима дейность. „Глава ли те боли, задачи решавай, и ще ти мине. Тѣжко ли е сърдцето ти, решавай задачи и то ще се ободри. Непспѣхъ ли нѣкакъвъ те е постигналъ, въ задачитѣ дири надеждитѣ за исправление всичкото зло!“

И това е било така сърдечно, тъй убедително изказвано и вѣрата въ добритѣ, въ сърдечнитѣ и искрени подбуди на преподавателя е била тъй голѣма, щото всичкитѣ дирили спасение въ решаването на задачи и въ благополучнитѣ отговори намирили своята радостъ и достоинство.

„Решаването задачи е гимнастика на умственитѣ способности“ е било неговото вѣчно напѣтствие, което е заразявало всички, и което се е изпълнявало непрекословно, като по внушение свише, отъ всички и което е раздвигвало и най-заспалитѣ умове. Рѣдко неговъ ученикъ е пропадалъ, рѣдко внушението му да не е създавало чудотворни резултати.

45 годишна учителска дейность, дейность преизпълнена съ любовъ гореща, съ преданостъ неотменна, съ убеденостъта на жрецъ въ храмъ свещенъ, поставенъ да подѣржа свещения огънь предъ трона на отечеството за неговото величие и напредѣкъ, за непрекъснатия неговъ възходъ, това бѣ тържеството, което така мило, тъй задушевно бѣ отпразднувано на 27 май вечерта.

И не само това. Не само между четиритѣ стаи на класната стая се е ограничавало дѣлото на мастития старецъ. Факелтъ, запаленъ отъ ржката на попъ Димитрия отъ Емборе въ душата на неговия синъ — дѣдо Благой — е горѣлъ и е освѣтявалъ пѣтя му и въ всички други поприща на нашия животъ. Общественикъ отъ първа величина, писателъ по рождение, той не е отбѣгвалъ участието си нито въ едно събитие отъ така богатото съ събития време, което е проживѣлъ нашиятъ юбиларъ. Сподвижникъ на приснопамятния дѣдо Методи Кусевъ, митрополитъ Старозагорски, чиято личностъ ни освѣти всестранно, та сега имаме пълна представа за силата на родолюбивото чувство на тоя великъ и безстрашенъ българинъ, който е действувалъ въ най-опаснитѣ, най-сѣдбоноснитѣ времена на българския народъ, съвременникъ на априлското въстание, презъ което той е живѣлъ въ неговия центъръ — Пловдивъ, участникъ въ студентския легионъ презъ сръбско-българската война и деецъ презъ всичкитѣ събития на български възторгъ и злоуполучие, съ трез-

вия си умъ, съ възторженото си перо той е освѣтявалъ всичкитѣ въпроси по начинъ най-точенъ, така както е точна и дисциплината, която е застъпвалъ като гимназияленъ учителъ и която е създавала отъ него човѣкъ положителенъ, човѣкъ сериозенъ, човѣкъ съсредоточенъ.

Личенъ свидетелъ и участникъ въ преживѣнитѣ отъ българина борби, той не остави словоохотници да изкривяватъ събитията. Прямо и рѣзко той е поставялъ всѣкого на мѣстото му и е разбулвалъ всички зли помишления. Стражъ гордъ и достоенъ, така както сж на стража за запазване на българския родъ неговитѣ братя и другари и тѣхнитѣ потомци въ родното му село!

Илюстрация „Илинденъ“ съ гордостъ е помѣствала неговитѣ ценни спомени и напѣтствия. Тя се надѣва, че ще има честта и за напредъ да брои

Благой Димитровъ

между сътрудницитѣ си и високо ценения г. Благой Димитровъ и заради това тя ведно съ всички илинденци отправя топли молитви къмъ Вседържителя да запази Той живота и младенческитѣ пориви на нашия именитъ юбиларъ още дълги и дълги години и да го удостои съ милостъта да доживѣе щастливитѣ дни за родината ни, за която той толкова много работи и страда.

Нека милитѣ чувства на признателность и благодарность, изразени съ такова въодушевление и жаръ отъ стеклитѣ се на вечерта негови ученици, срѣватъ душата на отличния учителъ и възпитателъ.

Нека орденътъ, съ който Негово Величество Царътъ го удостои — за гражданска заслуга III степенъ, на шия — не бжде последенъ, а да дочака следъ други заслуги много по-високо удостоение, което като ореолъ да краси неговитѣ достойни гърди за негова радостъ и за честь на неговитѣ поклѣнния.

К. Хр.

Учителът

Свърши се. . .

Вражеските войници се струпаха изплашени към вратата на старата църква и бързо, като се блъскаха единъ в друг, излѣзоха вънъ, сякаш по-скоро да се скриятъ въ тъмнината на есенната нощъ. Тѣ стискаха въ грѣскава възбуда пушките си и по прѣстигѣ имъ лепнѣше студена,

Бѣжанци отъ с. Бутимъ — Драмско, 5 семейства, 20 члена, — открито — голи, боси и гладни, въ крайно мизерно и окаяно положение — край гарата при с. Дринчево — Свиленградско.

още не засѣхнала кръвъ. Въ църквата остана офицерътъ имъ и други двама войници, които бѣха дигнали високо запалени фенери и се пулѣха презъ люлѣщата се червеникава свѣтлина съ пресекналъ дѣхъ. Офицерътъ стоеше на две стѣпки предъ тѣхъ, като настрѣхнала черна сѣнка, сграбчилъ револвера си, който бѣше още нагорещенъ отъ последнитѣ изстрели. По цѣлия притворъ и навжтре въ църквата лежеха натъркаляни въ безредие, единъ върху другъ, повече отъ петдесетъ души мъже, стари и млади. Тѣ бѣха вързани съ яки вжжета по двама, по трима и лежеха неподвижни срѣдъ широки локви кръвъ.

Като се увѣри офицерътъ, че всички тия люде бѣха вече мъртви, прибра оржжието си, изрѣмжа нѣщо и излѣзе вънъ, следванъ отъ двамата войници, които веднага угасиха фенеритѣ и затвориха плътно тежката джбова врата на църквата. Дочу се тиха команда и после тежки стѣпки, които бързо заглѣхнаха въ тъмната ноемврийска нощъ. Старата църква на Свети Климента потъна въ непрогледенъ мракъ и тишина.

Сега тукъ бѣше само смъртта.

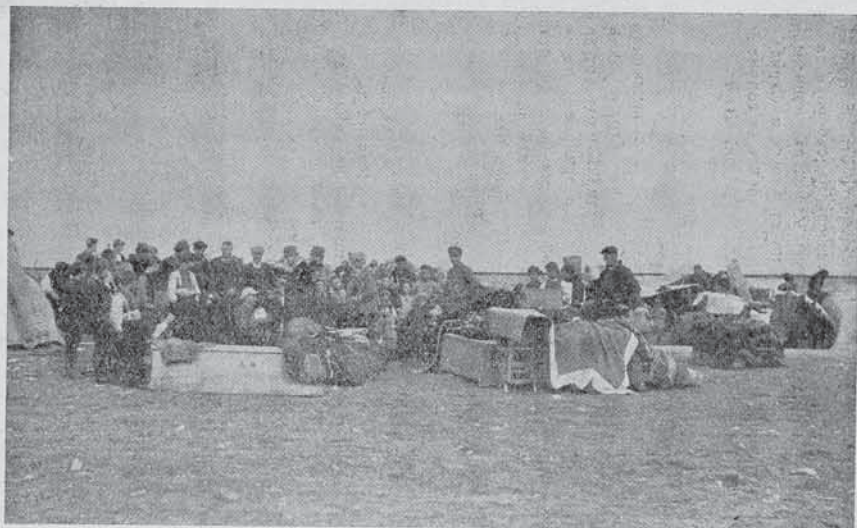
Долу езерото стенѣше тревожно. Разпѣнната вълна се плисна въ скалистия брѣгъ и глухо отекна дълбока въздишка въ дебелиятъ каменни стени на църквата. Далечния шумъ на водата изпълни мрака между тия стени и вече не спрѣ. И сякашъ едва сега времето наново започна да тече въ тая оживѣла тишина. Полунощниятъ часъ скоро настѣпи.

Малкото прозорче високо надъ олтарата изведнажъ се отвори въ гжстия мракъ и безшумно потече презъ него широка струя лунна свѣтлина. Разтвориха се като очи въ тъмнината и другитѣ прозорци по голитѣ стени на църквата, лунна свѣтлина тихо засия и горе, въ низкото, кржгло кубе на покрива. Старата църква се изпълни съ синкавъ, сребристъ сумракъ, а долу, на плочитѣ предъ изтърканитѣ каменни стѣпала на олтарата, блестѣше ярко лунно петно.

Единъ отъ тия злочести мъже, които лежеха на студенитъ плочи въ църквата, още не бѣше умрѣлъ. Когато свѣтлото лунно петно се измѣсти и огрѣя бледото му лице, той се пробуди отъ своя мъртвешки сънъ и отвори очи. Дълбокиятъ рани по тѣлото му не го болѣха вече, той не усѣщаше своята полумъртва плътъ, нито твърдостта на студенитъ плочи подъ главата му. Само премалѣлото му сърдце туптѣше съ болка отъ скръбъ. Той не се обърна да погледне своитѣ мъртви другари и нито забеляза кротката игра на луннитѣ лжчи въ мрака наоколо. Неговата мисль веднага се върна, както залутана птица бърза къмъ гнѣздото си — върна се въ неговия домъ и въ она страшенъ часъ, когато вражеските войници го изтрѣгнаха отъ обятията на младата му съпруга, издърпаха дрехата му, за която се бѣха уловили неговитѣ мнѣички деца.

Бѣше тъмна нощъ и градътъ бѣ потъналъ въ мракъ, но никой не спѣше, въпрѣки късния часъ. Още презъ деня бѣ стигнала вѣстъ, че бѣ започнала нова война. Настѣпваха часове на последни изпитания. Страхътъ предъ яростта и отмъстителния бѣсъ на враговетѣ се смѣсваше съ скръбта по своитѣ, които вече гинѣха по бойнитѣ полета. И все пакъ тържествуваща радостъ изпълваше сърдцата на побититѣ — радостъ и гордостъ. Ранениятъ ясно си спомняше тая нощъ. Бѣше доста късно, когато нѣкъде изъ града се надигна въ тишината пронизващъ пискъ. Всички знаеха какво значеше това, а той вече чуваше тежкитѣ стѣпки, които се приближаваха и къмъ неговата къща. Скоро ги чуа и жена му и децата му. Тѣ се хвърлиха върху него, сякашъ да го защитятъ, но къщата се изпълни съ въоръжени войници, които изтласкаха

близкитѣ му съ прикладитѣ на пушките си, насочиха срещу тѣхъ ножове и го поведоха съ себе си. Въ затвора той намѣри и други свои съграждани, другари. Преди да се раздени, подкараха ги на пѣтъ. Трѣгнаха отъ градъ на градъ, отъ единъ затворъ въ другъ. Навсѣкжде заварваха сжшо такива групи свои сънародници и трѣгваха заедно предъ насоченитѣ срещу тѣхъ пушки и ножове — гладни, премръзнали въ студенитъ есенни нощи, съ посинѣли меса отъ безмилостни удари, съ разкървавени нозе по безкрай-

Бѣжанци отъ гр. Енидже-Вардаръ

нитѣ пѣтища. А сега всички бѣха тукъ, лежеха мъртви, неподвижни, тѣхнитѣ страдания се бѣха сѣършили, тихо лежеха единъ до другъ — братя въ българското име, въ мжката, въ неизживѣната радостъ и въ смъртта.

Лежеше и той до тѣхъ и неговото тѣло бѣше вече

мъртво, само сърцето му туптеше въ неутешима скръбъ и погледът му се напръгаше да разкъса мрака наоколо, да разкъса тоя мракъ, който го разделяше отъ неговитъ близки. Какво ставаше сега съ тяхъ тамъ, съ неговата другарка и съ децата му? Той изви погледъ къмъ запустѣлия и оскверненъ олтаръ, а тамъ, на прага на олтара, бѣ застаналъ Свети Климентъ и го гледаше съ милостъ и тъга. Църквата се бѣ изпълнила съ сияние и срѣдъ него ясно се виждаше леко приведената фигура на светеца. Ранениятъ виждаше високото му чело, виждаше изпитото му лице, очитъ му, тъмната груба дреха, която обгръщаше изтощеното му тѣло и се слушаеше до каменното стѣпало, препасана съ тънка връв.

— Учителю свети! Учителю... — простена ранениятъ съ набожна радостъ въ своето отчаяние.

Светецътъ слѣзе отъ низкиятъ стѣпало, все тъй озаренъ съ блѣдото си лице и съ грубата си дреха, пристѣпи и тихо попита:

— Кои сте вие?

— Първенци отъ твоитъ любими мѣста, учителю, първенци и непокорни младежи — отговори ранениятъ и гласътъ му се задави въ сълзи.

Светецътъ се отпусна на колѣне до него, сложи хладна дланъ на челото му и каза:

— Свободата е скъпоцененъ даръ, сине мой! Вие и всички загинали по бойнитъ полета сте скъпата жертва за нея.

— Ахъ — проплака отново ранениятъ — ние нѣма да вкусимъ отъ общата радостъ и кой ще закриля моитъ мѣнички деца? Утеши ме, учителю свети, утеши ме въ тоя тежъкъ за мене часъ!

Свети Климентъ го погали по студеното чело и мѣлаливо се изправи. После той се приближи съ безшумни стѣпки къмъ вратата на църквата и широко я разтвори.

Въ старата църква нахлу вълна отъ свежъ ношенъ въздухъ, ведно съ шума на раздвижилитъ се дълбини на езерото. И презъ шума на водата, на срѣднощния вѣтъръ се разнесе далеченъ тъннежъ. Нѣкъде отвѣждъ Галичица и Петрино гърмѣха орждия. Тѣхниятъ грохотъ се разнасяше въ есенната нощъ, сякашъ, изъ самитъ недра на земята, изъ бистритъ дълбини на езерото, ехтѣше нѣкъде въ небеснитъ висини страхотенъ, могъщъ и тържественъ.

— Чувашъ ли? — продума светецътъ, застаналъ сияещъ до вратата. — Чувашъ ли? Тѣ идатъ, вашитъ братя отъ Горна земя, идатъ.

— Идатъ! — прошепна следъ него ранениятъ и затвори очи радостенъ въ последния си часъ.

Старата църква потъна въ мракъ. Свети Климентъ самъ затвори съ светитъ си рѣце вратата на тая мъченическа гробница и се запъти да разбуди още преди зори звънаритъ на всички охридски църкви.

Димитъръ Талевъ

Положението

Презъ последнитъ десетина-двадесетъ дена положението отъ европейско се разшири и въ Азиатско и стана Европо-азиатско, обхващайки съ своята тревога и съ страшнитъ рискове отъ всеобщъ въоръженъ конфликтъ погълнатата частъ отъ човѣчеството, — оная негова частъ, която е все още главниятъ двигателъ и носителъ на нервитъ и на духа на нашето време.

По-преди токътъ на раздражението и на стѣлкновението преминаваше отъ Европа къмъ Азия, после оттамъ пакъ въ Европа, събирайки по тоя начинъ въ единъ пунктъ последователно буреноснитъ облаци и огненитъ заряди на кървави конфликти и оставяйки другитъ пунктове поне за известно време по-спокойни.

Днесъ този огненъ токъ пропѣлзва отъ Лондонъ, Парижъ, Мадридъ и Римъ чакъ до Хонгъ-Конгъ и Токио и снове, разширява се, разклонява се и обхваща едновременно почти цѣлата бѣла раса и цѣлата жълта раса, като прави отъ петдесеттѣ и повече милиона квадратни километри, на които се простиратъ двата свързани единъ съ други материци, теренъ на своитъ капризни скокове и движения, за които нѣма прегради и вече като чели нѣма и спирачки.

Ако при по-раннитъ японски акции въ Китай — въ Шангхай, Манчукуо и дори при предпоследнитъ военни действия противъ Чангъ-Кай-Шекъ — европейскитъ свѣтъ проявяваше главно възмущение отъ японското нашествие въ една почти беззащитна и миролюбива страна, каквато и до сега е Китай, днесъ японскитъ акции по отношение на нѣкои европейски, главно английски концесии и завземането отъ японцитъ на последнитъ, открити още за европейскитъ параходи, китайски пристанища, се следятъ отъ главнитъ европейски политически центрове и отъ Америка не вече съ едно обикновено любопитство, нито само съ интересъ отъ хуманно естество, а съ трепетъ и тревога, тъй като сега става въпросъ не за Китайскитъ нещастни народни маси, а за собственита кожа на Англия, и вече донѣкъде на Съединенитъ Щати.

Защото Китай за Англия и за Съединенитъ Щати представляваше една огромна територия, съ близо 400 милиона население, която бѣ набелязана като девствено поле за нахлуване на всевъзможни стоки, произвеждани въ фабриктъ на Англия и на С. Щати, вече започващи да чувствуватъ отслабване на поржкитъ за чужбина.

Читателитъ ни сж чули, а нѣкои отъ тяхъ сигурно знаятъ и подробности за политиката на „отворенитъ врата“ въ Китай. С. А. Щати, Англия, Франция и други нѣколко държави искаха чрезъ договоръ да си осигурятъ тия „отворени врата“, за да могатъ на широко, безпрепятствено да използватъ китайскитъ пристанища за внасяне на свои стоки въ бекзайнитъ земи на Китай, които, поради голѣмата закѣснѣлость въ развитието на техниката у китайцитъ, щѣха дълго време да поглъщатъ жадно всѣка внесена отъ вънъ стока и щѣха по тоя начинъ да представляватъ единъ, така да се каже, ненаситенъ пазаръ за индустрията главно на Англия и на С. Щати.

Япония, изпълнявайки единъ отдавна замисленъ планъ и върѣято морално подпомагана отъ Берлинъ и Римъ, зае и последнитъ, останали въ китайски рѣце, пристанища на Китай и по тоя начинъ се доближи твърде много до осмъществяване на мечтата си — да има тя именно въ рѣцетъ си пълния контролъ на външната морска търговия на Китай.

Претекстъ за последнитъ японски действия въ Китай и стѣгането обрѣча около чуждитъ концесии въ Тиенъ-Цинъ и другадѣ е да се упражни натискъ главно върху Англия ужъ заради подкрепата, давана отъ нея на главния и опасенъ японски противникъ маршалъ Чангъ-Кай-Шекъ, а въ сжщностъ — за пропѣждане изобщо на чужденцитъ отъ търговскитъ имъ бази и стратегически пунктове и за обезпечаване на пълненъ, безграниченъ контролъ на Япония върху цѣлия Китай.

Англия и Франция, които иматъ да защищаватъ въ Далечния Изтокъ свои жизнени имперски интереси, се почувствуваха значително засегнати отъ тия японски действия, затова веднага свикаха наблизъ до Китай конференция между свои висши морски офицери за уреждане на нѣкои технически въпроси относно командването на английската и френската флоти въ случай че стане нужда тѣ да действуватъ срещу Япония.

Имаше моменти, когато се добиваше впечатление като да е започналъ дори въоръженъ конфликтъ въ Тиенъ-Цинъ, Сватоу и по други нѣкои мѣста въ Китай между Япония и Англия. Стѣлкновението до тоя моментъ е избѣгнато и сега се очаква да се види какво ще се получи отъ преговоритъ, които започватъ въ Токио по въпроса за уреждане на работитъ между англичани и японци въ Тиенъ-Цинъ.

Предстоятъ затруднения при тия преговори понеже тѣ се отнасятъ въ сжщностъ до една не толкова проста работа, каквото могатъ да представляватъ нѣкои възникнали въ Тиенъ-Цинъ, на мѣстна почва, недоразумения между английски и японски власти и за каквато работа искатъ англичанитъ да представятъ тоя възникналъ тамъ конфликтъ Японцитъ искатъ да поставятъ за разрешение тоя въпросъ на една много по-широка база — на базата на уреждането изобщо на въпроса за освобождаване на Китай отъ комунистическото влияние, като се подразбира и отъ Чангъ-Кай-Шекъ.

Англия мжно би се съгласила да застане на такава база, при която тя би се ангажирала да сътрудничи съ Япония за прочистване на Китай отъ комунистическитъ елементи и влияния — нѣщо, което би отегчило извънредно много, ако не и напълно компрометирало и безъ това така затегнатитъ англо-руски преговори за образуване на единъ общъ фронтъ срещу нападения, произходящи отъ страна на силитъ на осята.

Вънъ отъ това Англия не би намѣрила много изгода за себе си отъ едно нейно съдействие, дадено на Япония за унищожаване на силитъ на Чангъ-Кай-Шекъ — единствениятъ за сега сериозенъ защитникъ на Китайскитъ инте-

реси и организаторъ на най-силната съпротива срещу японското нахлуване въ Китай.

Разбира се, тия въпроси не могат да се разрешатъ и обикновено никога, при мирно време, не се разрешаватъ изобщо, та и въ тоя случай, тоя, който се чувствува по-слабъ въ момента, ще поотстъпи нѣщо, само за да се избѣгне по-големото и фатално стѣлкновение. По въпроса за Тиенъ-Цинъ и изобщо за правата на нѣкои европейски сили, настанили се съ концесии и по-други начини, отдавна още въ Китай, да се ползватъ съ свобода на търговски вносъ въ тая жълта страна тоя пѣтъ, изглежда, Япония има надмощие не толкова съ действителнитъ си материални сили и ресури, въ сравнение съ тая на странитъ, които се чувствуватъ ошетени отъ японското нахлуване въ Китай, колкото съ това, че тя тръгна да добива разрешение на тоя въпросъ въ единъ моментъ благоприятенъ за нея и неблагоприятенъ за другитъ, главно за Англия, която тъкмо сега се е развъртѣла на лѣво и на дѣсно да дава гаранции на разни държави и да имъ обещава, че ще се бие за запазване на независимостта имъ.

Изглежда, прочее, почти, сигурно, че Англия ще се съгласи да отстъпи нѣщичко отъ богатата и привилегитъ си въ Китай, разбира се, ако Япония нѣма намѣрение да разрешава въпроса основно и веднажъ за винаги.

Вѣроятно е, че Япония тоя пѣтъ нѣма да иска да постигне съ единъ замахъ крайната си цель: тя ще бжде доволна стѣпка по стѣпка да си взема това, което смѣта че трѣбва да го притежава. Инакъ тя би рискувала да предизвика едно още по-плътнo и здраво сближаване между Англия и С. А. Щати отъ това, което се осъществява донѣкъже въ последно време между тия две могъщи страни за обща съпротива срещу завоеванията и твърде амбициознитъ планове на Япония въ Далечния Изтокъ. А Япония знае много добре, че, ако днесъ, поради редъ причини (между тѣхъ и тая, която се крие въ общото отрицателно становище на демократическитъ режими спрямо режима на тоталитаризма) Англия и С. А. Щати сж заедно, утре, при една друга междунaродна обстановка, тия две голѣми сили, които си оспорватъ господството на моретата, могатъ да се раздѣлятъ и дори да дойдатъ въ стѣлкновение една срещу друга. Япония, сжщо първокласна морска сила, която има да дѣли мегданъ по водитъ и брѣговетъ на Тихия океанъ, дето постепенно се натрупватъ избухливитъ материали за едно грандиозно състезание въ не много далечно бждеще, естествено ще предпочете да има срещу себе си не обединени Англия и С. А. Щати, а тия две държави раздѣлени или дори, ако може враждебни една на друга.

Така на въпроса за Далечния Изтокъ сега трѣбва да се гледа като на една фаза отъ единъ бждещъ и чакъ тогава действително сериозенъ и решителенъ конфликтъ и може би по-вече като на една игра въ добре скроения отъ противо-комунистическия тригълникъ Римъ—Берлинъ—Токио планъ за раздрусване на образуващия се срещу държавитъ отъ тоя тригълникъ демократически блокъ. Тукъ имаме действителни японски заплахи за завоевания и въ сжщото време имаме маниери и маневри за създаване на страхъ у противника отъ избухване на една обща война, отъ която всички, но особено много странитъ отъ демократическия лагеръ се боятъ и отвращаватъ.

Тоя начинъ на действие — това практиката отъ последното време го доказва — дава резултати и поради тия именно резултати се поддържа добре съдружието Италия—Германия—Япония.

Подобно нѣщо наблюдаваме и въ Европа, по-близо до насъ. Единъ новъ, твърде остроуменъ и почти безпогрѣшно действащъ апаратъ за комбинирано действие на политически, военни и пропагандни механизми, съ който отъ редъ години вече си служатъ тоталитарнитъ сили въ гигантската си борба за възстановяване и за вземане въ свои ржче ржководството на собственитъ си сждбини, даде забележителни резултати: безъ войни, безъ кръвъ, Италия и особено Германия си извоюваха права и положение всрѣдъ другитъ държави, каквито още дълго време щѣха да имъ бждатъ отрицани отъ ония, които следъ войната взеха толкова много, че вече имаха интересъ наистина вѣчно да поддържатъ статуквото (или „мирътъ“, както тѣ го наричаха и го наричатъ още), установено отъ парижкитъ диктати.

Това изпитано срѣдство продължава да се прилага и сега отъ държавитъ, следващи своя маршъ къмъ осигуряване на „жизнени пространства“ и за пълно възстановяване на една правда, която бѣ жестоко потжпкана въ Парижъ и околноститъ му презъ 1919 година.

Англия и Франция — двѣтъ държави, които се заеха да защищаватъ придобивкитъ си отъ войната и да поддържатъ създадения следъ свършването ѝ „миръ“ — имаха

вече предъ себе си дълга и горчива за тѣхъ редица завоевания, постигнати чрезъ действието на тоя тоталитаренъ апаратъ и, макаръ и късно за тѣхъ, залегнаха съ все сила да парализиратъ това му действие въ една отъ сжщественихъ му части, — именно въ заплахата му за предизвикване на война, за каквато демократическитъ сили не бѣха пригответни и отъ каквато се боеха.

Започнаха съ страхотна сила да се въоръжаватъ и наистина успѣха да обединятъ народитъ си около идеята за националната отбрана. Тѣ стегнаха и апаратитъ за пропаганда, по-право за противопропаганда на тая, вършена съ недостигаемо изкуство отъ тоталитарнитъ страни. И зароботиха съ енергия, съ твърдостъ и бързина, които действително очудватъ понеже тѣ до сега не бѣха свойствени на демократическитъ режими. Особено Англия прояви въ това отношение блѣскави качества. Тя вече докара въоръжението си до степенъ, която ѝ позволи да предприеме на Европейския континентъ една необичайна за нея и необикновена по енергичностъ и смѣлостъ акция за бързо образуване на „фронтъ на мира“, както той се нарича въ демократическитъ страни или „фронтъ за обкръжаване на Италия и на Германия“, както той се смѣта въ тия две страни.

Нѣщо по-вече: Англия пое сама и заедно съ Франция сериозни и рисковани ангажменти къмъ Полша и Турция. Особено ангажиментътъ ѝ къмъ Полша е голѣмъ, като се знае, че присъединяването на Данцигъ къмъ Източна Пруссия, което ще каже — къмъ самата Германия, е, по всичко се вижда, предрешено въ Берлинъ и че Полша, отъ своя страна, въпреки нѣкои съвети отъ къмъ Англия да не подпала заради тоя градъ европейската война, стои твърдо и непоколебима на решението си да се бие до последни сили, но да не остави безъ съпротива тоя градъ да бжде присъединенъ къмъ Райха.

Германия презъ последнитъ седмици предприе една печатна и словестна акция, а сжщо и нѣкои военни мѣрки, за да сгоречи наново въпроса за Данцигъ и даде видъ че преминаването на това важно балтийско пристанище къмъ Германия е предстояще.

Естествено противиятъ на осьта Римъ—Берлинъ лагеръ изпадна въ една нервна треска предъ възможността отъ плаване на войната поради такъвъ маловаженъ на гледъ поводъ.

Може би това да е било опитъ отъ страна на Берлинъ да се провери до колко противнитъ сили сж готови да приематъ риска на една война заради Данцигъ и изобщото доколко добре работи демократическия новъ апаратъ за противодействие на тоя отъ тоталитарнитъ държави. Не е чудно това да сж маниери за уморяване на нервитъ врѣдъ народитъ отъ демократическия блокъ, които се боятъ отъ войната повече отколкото народитъ отъ тоталитарнитъ страни.

За забелязване е, че поляцитъ, англичанитъ и французитъ показаха по последния случай съ Данцигъ една решителностъ и твърдостъ, които, изглежда, нѣматъ елементи на блѣзна, а сж изразъ на една действителна воля за посрещане съ оржжие въ ржка всѣка германска стѣпка къмъ присъединяване на Данцигъ. Въ продължение само на дватри дена въ Франция и въ Англия се изредиха най-отговорнитъ управници и представители на общественото мнение съ най-ясни и категорични твърдения и предупреждения, че Англия и Франция веднага ще дадатъ военна помощъ на Полша, щомъ тя смѣта Данцигъ за неотстъпваемъ на Германия.

Всичкитъ тия маневри около Данцигъ иматъ и още една страна, и още едно значение: тѣ се правятъ и отъ едната и отъ другата страна съ огледъ да се окаже известно давление върху Москва, която, както личи, сега държи ключа на събитията въ Европа. Повече отъ два месеци тамъ се водятъ и половина много трудни преговори между Англия и Франция, отъ една страна, и СССР отъ друга за привличане на Съветския съюзъ къмъ фронта за германско възпиране и до последния часъ нищо опредѣлено не може да се каже за резултатитъ отъ тия преговори. Явно е, че Русия не иска да служи за машина на Англия и тамъ е главната, а кой знае и дали изобщо би могла да бжде преодолѣна, спънка.

Докато СССР не се яви на международната арена съ напълно опредѣлено и ясно становище по конфликта между тоталитарнитъ и демократическитъ сили, ние ще бждемъ свидетели на разни маневри и давления отъ една или отъ друга страна, освенъ ако Германия, която е главната динамична сила въ срѣдна Европа, не намѣри, че всѣко по-дълго разтакане на работитъ е въ ущрѣбъ на жизненитъ ѝ интереси и не предприеме нѣщо, което вече може би нѣма да бжде само на думи.

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. юлий	Годината на събитието
1	18	Князь Алекс. Батембергъ първъ пътъ пристигна въ София	1879
2	19	Въ Цариградъ се основа книжовно дружество	1856
3	20	Руския императорски комисаръ Дондуковъ напусна България.	1879
4	21	Никополъ падна въ руски рѣце	1877
5	22	Генералъ Гурко превзе гр. Казанлъкъ	1877
6	23	Охридскитъ архиепископъ Арсений бѣше изпратенъ на заточение въ Св. Гора	1767
7	24	Въ Цариградъ се образува българска църковна община	1845
8	25	Въ Нови Садъ (Австрия) С. Раковски обнародва първи брой отъ в. „Деница“	1857
9	26	Въ Сопотъ се роди великия български поетъ Ив. Вазовъ	1851
10	27	Българското опълчение завзе гр. Ст. Загора	1877
11	28	Петъ Дунавска дивизия зае върха „Букова глава“	1913
12	29	Втора българска армия, нападната отъ грѣцки войски въ Кресненската клисура, храбро ги атакува и обърна въ бѣгство	1913
13	30	При в. Гъндачъ (пл. Паякъ) войв. Ив. Карасулията съ 27 души четници срещу 2000 аскери води сражение.	1903
14	1	Воденскитъ българи отнеха отъ грѣкоманитъ градската черква „Св. Врачъ“	1872
15	2	Въ София биде убитъ Стефанъ Стамболовъ	1895
16	3	Излъзе първия указъ на князь Ал. Батембергъ за образуване на I кабинетъ начело съ Тод. Бурмовъ	1879
17	4	II-ра Струм. възст. дружина завърза борба въ м. Суха-Лѣжа (Огражденъ) съ турски войски	1895
18	5	Между България и враговетъ ѝ презъ междусъюзн. война се подписа примирие.	1913
19	6	Надъ с. Бѣловодица, въ м. Студена Ливада (Прилепско) загинаха отъ преумора и жажда революционеритъ Тале Христовъ, монаха Козма и др.	1903
20	7	Архиер. съборъ въ София реши въ църквитъ да се чете на новобългарски езикъ	1910
21	8	Българ. войски се оттеглиха отъ гр. Кукушъ, който падна въ грѣцки рѣце	1913
22	9	При с. Калиманци (Царевоселско) падна войв. Мишо Недѣлковъ и другаритъ му.	1924
23	10	Обявена бѣ конституцията (младотурска) въ турската държава	1908
24	11	Борисъ Сарафовъ завзе съ своитъ чети гр. Мелникъ.	1895
25	12	При м. „Видинъ“ (Кратов.) паднаха войв. Ат. Бабата и цѣлата му чета отъ 21 души.	1905
26	13	Следъ сражението на войв. Марко Лерински въ Пжтеле (Леринско) се откри афера и бидоха изтезавани 53 души и арестувани 51	1902
27	14	Ямболския полкъ разби сърбитъ и ги изгони отъ Мъгленско (с. Пожаръ)	1916
28	15	Въ Букурещъ се подписа миръ между България и противницитъ ѝ отъ Балк. война	1913
29	16	Двадесетъ и четвъртиятъ полкъ превзе прох. Преслапъ (пл. Бабуна)	1915
30	17	Царъ Ивайло разби византийцитъ при Девно	1279
31	18	Мѣстни чети отъ 50—80 души възстаници дадоха 8-часово сражение съ турски войски въ пл. Обоя (Кочанско) и изгубиха около 20 души	1895

Пенсионерска Кооп. Банка – София

УЛ. „СЕРДИКА“ № 14

Съобщава, че по баланса на 31 май 1939 година

Капиталъ	5,670,000	лв.
Фондове	1,320,000	лв.
Влогове	2,227,000	лв.
Кредитъ	16,000,000	лв.
Пенсии за инкасо. .	9,370,000	лв.
Портфейлъ надъ . .	24,000,000	лв.

Портфейла, влоговетъ и кредититъ иматъ солидна гаранция чрезъ пенсиитъ за инкасо

г. г. Грандани, внасятъ спестяванията си въ Пенсионерската Коопер. Банка, която дава най-износни условия.

БЪЛГАРСКА ЗЕМЕДЪЛСКА И КООПЕРАТИВНА БАНКА

НАРОДНО УЧРЕЖДЕНИЕ ЗА ОБСЛУЖВАНЕ СЪ
КРЕДИТЪ БЪЛГАРСКОТО СТОПАНСТВО
И КООПЕРАЦИИ

ОСНОВАНО ВЪ 1864 ГОД.

ПРЕУСТРОЕНО ВЪ 1879, 1904 и 1934 ГОД.

КАПИТАЛЪТЪ Е НЕОГРАНИЧЕНЪ

Въ края на всѣка операционна година къмъ собственитъ банкови сръдства се прибавя и цѣлата чиста печалба.

ОБСЛУЖВА СЪ КРЕДИТЪ:

Земледѣлскитъ стопанства, земеделскитъ кредитни и кооперативни потрѣбителни сдружения, тѣхнитъ съюзи и воднитъ синдикати; занаятчиитъ и занаятчийскитъ кооперации, популярнитъ банки и тѣхнитъ съюзи.

ИЗВЪРШВА:

Всички банкови операции, приема спестовни влогове, срочни и безсрочни, при най-износни условия.

СЕДАЛИЩЕ И УПРАВЛЕНИЕ ВЪ СОФИЯ

110 клона и 48 агенции въ всички производителни, земеделски градове и села, 250 популярни банки въ цѣлата страна, които извършватъ влогово-акредитивна служба. Постоянна кооперативна изложба въ София.